

VOJENSTVÍ DOMA A V CIZINĚ.

Otevření čs. válečné školy.

Dne 16. listopadu t. r. bylo zahájeno vyučování v prvním řádném ročníku čs. válečné školy. Otevření této vysoké vojenské školy, která v budoucnosti má poskytnouti vybraným důstojníkům čs. armády nejvyššího vojenského vzdělání, konalo se bez všelike veřejné účasti.

* Systém francouzský.

** Systém německý.

*** Důvod pro tuto organizaci viz v kapitole II., kdež i o vozatajstvu a ústavech bude pojednáno.

† Působí buď spojeně (při ustálené frontě), nebo střídavě (jedno ve službě a druhé v pohybu, při pohyblivé frontě).

†† Pro převoz od plukovních obvazíšť k divisním.

Pouze přítomnost předních vojenských osobností dala mu jakýsi slavnostní ráz a povznesla náladu všech zúčastněných důstojníků.

V tomto referátu chceme vylíčit krátce vznik, účel a působnost tohoto nového vojenského ústavu, zachytit tento významný den.

Po převratu v roce 1918 nedostávalo se nově se tvořící čs. armádě odborně školených důstojníků gen. štábu. Počet kvalifikovaných důstojníků gen. štábu býv. rak. uh. armády, přijatých do služeb čs. armády byl tak nepatrný (asi 25), že sotva postačoval k obsazení nejnáslednějších míst u vrchního voj. velitelství MNO a u zemských voj. velitelství. Místa náčelníků štábů nemohla být již na př. u všech divísi obsazena kvalifikovanými důstojníky gen. štábu, tím méně ostatní místa důstojníků gen. štábu vyšších voj. velitelství.

Návratem legií do vlasti situace se nikterak nezlepšila, neb u těchto formací byli na odpovědných místech vyšších velitelství většinou zařadění důstojníci gen. štábu cizích spojeneckých armád (francouzští, ruští a italští.) V sibiřských legiích bylo pouze několik málo důstojníků, kteří absolvovali v Tomsku u několikaměsíční kurs pro důstojníky gen. štábu, zvlášť k tomu zřízený.

Vojenská správa byla proto nucena pro první potřebu důstojníků gen. štábu rychle zařadit v Praze výchovné kursy, do nichž byli připuštěni důstojníci jak domácího, tak i vojska zahraničního, kteří byli uznáni za způsobilé při předběžných zkouškách.

Největší obtíž bylo ovšem zajistit dostatečný počet profesorů. Nezbyvalo nic jiného než použít důstojníky gen. štábu francouzské misse. Zároveň již na podzim roku 1919 byli vysláni do Francie 3 důstojníci býv. rak. uh. gen. štábu a 1 důstojník francouzských legií do vyšší válečné školy, aby si zde osvojili francouzskou doktrinu a aby mohli po návratu doplnit a po odchodu misse pak nahradit francouzské profesory.

Celkem konaly se tři kursy pro výchovu důstojníků gen. štábu.

První kurs trval od 15. září roku 1919 do konce února roku 1920.

Z 33 přijatých frekventantů ukončilo kurs 27 důstojníků. Byli to většinou důstojníci domácího vojska, pak italských a francouzských legií.

Druhý kurs počal začátkem března roku 1920 a skončil v srpnu téhož roku. V tomto kursu bylo asi 45 důstojníků domácího vojska a důstojníků italských a francouzských legií. Kromě toho 4 hospitanti z ruských legií.

Po návratu sibiřských legií bylo nutno zařadit ještě třetí kurs, hlavně pro příslušníky těchto legií; k nim bylo přibráno ještě několik důstojníků domácího vojska, jakož i důstojníků italských a francouzských legií.

Tento poslední kurs byl poněkud obsírnější a trval od října 1920 až do července 1921. Frekventantů bylo celkem 45.

Vyučování dělo se česky, kdežto v prvních dvou kursech přednášelo se většinou francouzsky*).

Všechny tři kursy byly pouze nouzovou výpomocí a měly za účel co nejrychleji odchovat důstojníky způsobilé zastávat službu gen. štábu u velitelství divísi v poli.

Pro výchovu kvalifikovaných důstojníků gen. štábu, kteří by mohli být zařadění i na odpovědná místa u vyšších velitelství, to ovšem nepostačovalo. Zároveň bylo zapotřebí pomýšlet na dorost mladších důstojníků gen. štábu. Z těchto důvodů usneslo se MNO na návrh hlavního štábu zřídit stálou školu pro výchovu důstojníků gen. štábu, což bylo výnosem MNO uskutečněno. (Věstník ročník IV. část 27.)

Tato vysoká vojenská škola má především vychovávat odborně a všestranně vzdělané důstojníky gen. štábu a zároveň sloužit za středisko studia válečného umění a vojenských nauk.

*) Podmínkou ku přijetí do prvních dvou kursů byla dostatečná znalost francouzského jazyka.

Vyučování na válečné škole trvá dvě leta a po úspěšném absolvování školy přidělí se frekventanti vyšším štábům za účelem praktické výchovy ve službě gen. štábu. Jestliže se i při tom osvědčí, obdrží pak diplom, který je kvalifikuje na plnoccenné důstojníky gen. štábu.

Vstup do válečné školy jest otevřen důstojníkům všech zbraní, kteří splnili určité podmínky. Velmi dobrá kvalifikace, dosažení určitého počtu služebních let atd. Aspiranti musí se však podrobiti dvěma zkouškám, jejichž výsledek jest pro přijetí směrodatný.

První ročník válečné školy, který byl letos v listopadu zahájen*), jest jaksi výjimečným a potrvá pouze jeden rok a to z toho důvodu, že frekventanti, skoro vesměs absolventi jednoho z výše uvedených kursů, mají již jakési předběžné znalosti služby gen. štábu, které nutno pouze doplniti. První pravidelný ročník, při němž vyučování bude rozšířeno na dvě leta, začne vlastně až na podzim roku 1922.

Druhý, rovněž výjimečný ročník bude se konati zároveň s oním pravidelným v příštím roce. Do tohoto ročníku budou zařaděni zbývající důstojníci z oněch tří kursů pro výchovu důstojníků gen. štábu, o nichž byla výše zmínka.

Počínaje školním rokem 1923/24 bude mít válečná škola konečně dva pravidelné, normální ročníky, v nichž ovšem počet frekventantů bude značně menší.**)

Válečná škola tvoří samostatný vojenský ústav, který podléhá prostřednictvím náčelníka hlavního štábu MNO. Má též zvláštní správní komisi.

Prozatím jest umístěna v bývalých zeměbranceckých kasárnách na Pohořelci, kde v třetí budově zaujímá polovici prvního poschodí a celé poschodí druhé, které byly proto zvláště upraveny. Celé zařízení jest ovšem velmi skrovné a místnosti sotva postačují.***)

Jest to především velká posluchárna (přednáškový sál), v němž konají se pro všechny frekventanty společné přednášky.†) Dále osm menších učeben, pro taktická cvičení, rozpravy a písemné práce, které se konají po skupinách,††) a společná šatna. Kromě toho pokoj pro ředitele školy, pobočnická kancelář, studovny pro profesory (pro 2—3 profesory jedna). Konečně místnosti pro překladatele, stenotypistky, vedoucího poddůstojníka (rotmistra) a přidělené mužstvo. Škola má též skrovnou bibliotéku (vojensko-vědecké knihy, většinou francouzské).

Jezdecký oddíl (t. j. jezdecké koně pro vyučování jízdy na koni) a správní komise jsou umístěny nedaleko školy v Panenské ulici.

Profesorský sbor skládá se většinou z francouzských důstojníků gen. štábu a jest rozdělen takto:

Ředitel: Plukovník francouzského gen. štábu Jamet Amadée.

Všeobecná taktika a služba gen. štábu: Podplukovník francouzského gen. štábu Martin-Prével Jean. Majori francouzského gen. štábu: Roques Alfons, Maratuech Jean, Saintagne Jean. Majori čs. gen. štábu: Rudolf Hanák, Emil Fiala.

Taktika pěchoty: Major francouzského gen. štábu Padovani Jean.

Taktika dělostřelectva: Podplukovník francouzského gen. štábu Rousseau George.

*) Vyučování mělo původně začíti 3. listopadu. Mobilisací proti Maďarsku musilo býti až do vyjasnění situace odsunuto.

**) V každém ročníku asi 30—35 posluchačů.

***) Velmi citelný jest nedostatek „jídelny“, v níž by se mohla většina svobodných posluchačů levně a dobře stravovati. Snad bude tomuto nedostatku odpomoženo příštím rokem, kdy se při dvou ročnících stane nezbytným rozšíření místnosti.

†) Může pojímti přes 80 posluchačů.

††) V každé skupině 10—12 důstojníků.

Letectvo: Kapitán francouzské armády Chateaufieux Pierre.

Válečné dějiny: Podplukovník čs. gen. štábu Jindřich Bubla.

Pomocný učitel: Kapitán čs. armády Artur Jiráček.

Učitelem jízdy jest major čs. armády Jaroslav Halík; jeho pomocníkem jest kapitán Bedřich Platen.

Pobočníci: Major čs. armády Sergěj Ingr, kapitán Jan Plichta.

Překladaelé: Kapitán čs. armády Josef Mareš, nadporučík František Kratochvíl a nadporučík Antonín Havlíček.

Externí profesori:

Hippologie: Kapitán zvěrolékař Jaroslav Stodola.

Franština: Major francouzské armády Monet Ernest.

Ruština: ruský plukovník Alex. Konstantinovič-Ziněvič.

Nár. hospodářství: prof. Dr. Mildschuh.

Mezinárodní a ústavní právo: Min. rada Dr. Wellner.

Všeob. a obchodní zeměpis: prof. Dr. Dvorský.

Kromě toho pro různé odborné vojenské přednášky bývají na požádání ředitele válečné školy náčelníkem hlavního štábu určeni důstojníci francouzského nebo čs. gen. štábu z jednotlivých oddělení hlavního štábu MNO.

Vyučování děje se zásadně česky. Proto mají důstojníci francouzské národnosti jako pomocníky přiděleny zvláště vybrané posluchače, kteří ovládající úplně oba jazyky, tlumočí při rozpravách a cvičeních výroky a poznámky dotčeného francouzského profesora. Ostatně většina francouzských důstojníků ovládá češtinu tolik, že rozumí žákům a dovede klásti i jednoduché otázky.

Přece jest však tento způsob vyučování poněkud obtížný a vyžaduje jak od profesora, tak zvláště od žáků dosti námahy. Této vadě hledí se odpomoci tím, že všichni frekventanti francouzské řeči neznalí jsou vyučování ve franštině.

Školní a domácí práce vypracují žáci podle českých námětů vždy česky.

* * *

Vlastní zahájení vyučování bylo zároveň oficielním otevřením školy. V 10 hodin dopoledne shromáždili se všichni posluchači ve velké posluchárně. Celý profesorský sbor, k němuž se připojili: generální inspektor plukovník Machar, zemský vojenský velitel pro Čechy generál Syrový a zástupce náčelníka hlavního štábu generál Voženílek, očekávali před vchodem do posluchárny příchod pana ministra Národní Obrany Udržala, který se dostavil v průvodu náčelníka hlavního štábu generála Mittelhausera. Ředitel školy představil p. ministrovi profesorský sbor a uvedl jej do posluchárny, kdež následován shora uvedenými hodnostáři a profesorským sborem, zaujal místo na podiu.

Po té náčelník hlavního štábu generál Mittelhauser promluvil francouzsky k žákům krátkou řeč a oslovil česky pana ministra takto:

Pane ministře!

Důstojníci, shromáždění zde před Vámi, obdrželi již všichni jistou výchovu generálního štábu a vstupují dnes do druhého ročníku. Doufáme, že v říjnu roku 1922 uzmáme první absolventy československého generálního štábu, vychované úplně válečnou školou pražskou.

V této chvíli budou naše štáby prodchnuty jednotou vojenské doktriny a naši důstojníci generálního štábu budou důvěry hodnými pomocníky vrchního velitelství.

Zde, pane ministře, připravuje se nejen škola pro službu generálního štábu, nýbrž také krb vojenského umění. V něm, doufám, najde již v příštích dnech načrtnutá kostra a tělo československé armády zdroj, jenž je uvede v život.

Vidím dobře, pane ministře, že Vám není nikterak nepříjemným konstatovati vznik tohoto duševního střediska československého vojenského učení ve spojení s dlouholetou vojenskou tradicí francouzskou a že zde přednášené umění jest uměním ozbrojeného, Vám přátelského národa, jenž má též demokratický ideál jako republika československá.

Zde, v září bohaté úrody nejnovějších zkušeností, zjeví se pracovitým důstojníkům zásadní vojenské myšlenky, nepozměnitelné jako nesmrtelná pravda; zde také ještě kritický duch, zpracovaný četbou a vzájemnými rozmluvami osvětlí cestu do budoucnosti, sleduje průmyslové vynálezy a vývoj techniky celého československého národa.

Zde bude studována s obzvláštní bedlivostí strategická a taktická stránka letectva, jež bude kdysi jistě příčinou revoluce naší vojenské organizace a přípravy.

Děkuji Vám, pane ministře, že jste pocítil svou přítomností zahájení tohoto důležitého ročníku školy československého generálního štábu a že jste tím zdůraznil její význam.

Dovolte mi vysloviti přání, aby tato instituce, nutná pro vojenský život naší země a pro budoucnost československé republiky, která jest bdělým strážcem nového pořádku střední Evropy, nepostrádala nikdy vaší opravdové péče.

Nato ujal se slova p. ministr Národní Obrany Udržal a promluvil takto:

Při zahájení třetího ročníku válečné školy, pokládám za svou povinnost, promluvit několik slov k Vám, kteří jste v první řadě určeni pracovati na vybudování a upevnění obrany našeho státu. Chtěl bych Vás upozorniti na vzrůstající význam, který zaujímá vzdělání ve všech oborech lidského vědění a tedy i ve vědě vojenské.

Vždyť obrana vlasti jest jistě úkolem nad jiné důležitým, a proto onen stav, jemuž péče o ni v první řadě přináleží, musí se snažiti, aby dostal plně požadavků, které Vám klade moderní doba. To platí i u národů velkých, tím více pak u národa našeho.

Jestliže velcí kulturní národové hledají ve vzdělání svoji sílu, tím větší důležitost má škola pro národ a stát početně slabý, jakým jest národ i stát československý.

Vzhledem k našemu exponovanému centrálnímu položení, musíme nedostatek početné síly nahraditi lepší jakostí. Vlnám nepřátel, jimiž zůstaneme, jak se zdá, dlouho ještě obklopeni, můžeme odolati jen tehdy, když každý z nás vyrovná se třem. Jedním slovem: musíme více pracovati nežli naši protivníci. Bude to jen odpovídati našim tradicím; vždyť i vůdcové husitští vítězili více bystrostí ducha nežli mlatem a cepem, Žižka pak sám byl odchovancem slavné školy prachatické. A právě před šesti sty lety odcházel první Čechoslovák, syn Elišky Přemyslovny, do Paříže ke svému strýci Karlu IV., po němž později zdědil své vládařské jméno, aby čerpal z bohatých pramenů galské kultury a užil vědomostí v cizině nabytých ku prospěchu své země. Dílo jeho, vysoké učení Karlovo, první svého druhu ve střední Evropě, učinilo pak z naší vlasti kulturní ohnisko a dalo základ velikému hnutí duchů, jež známe pod jménem doby husitské.

Jak jsem se již zmínil, klade moderní doba zvýšené požadavky ve všech oborech lidského konání. Účelem této školy jest právě to, abyste si osvojili ve svém oboru nejlepší a nejnovější poznatky. Máte zde příležitost mnoho se naučiti od svých francouzských i domácích učitelů. Využijte ji plně! Bude to k Vašemu prospěchu i ku prospěchu celé armády, jejíž celková úroveň jest tím vyšší, čím má vzdělanější důstojnický sbor, neboť vzdělání činí malého velkým, slabého silným, chudého bohatým. Ono hromadí statky, které nepodléhají žádnému valutnímu kolísání. Ono vyrovnává nejjistěji protivy

povahy hospodářské, sociální i nacionální. To platí pro jednotlivce, pro jednotlivé stavy i pro celé státy.

Doba, kdy bylo možno kodifikovati stavovská privilegia, se nikdy nevrátí; navždy zmizela rodová šlechta. Ale vždy bude mít své místo šlechta ducha a jest nejen právem, ale i povinností každého z nás, domáhati se toho šlechtictví, kterého lze dosáhnouti na dráze ušlechtilého závodění o palmu občanských cností.

Končím přáním, aby doba na této škole ztrávená, byla ku zdaru každému jednotlivému z Vás na jeho životní dráze, aby byla též ku prospěchu celé armádě a tím též celému našemu státu.

Po tomto proslovu, který byl od všech přítomných vyslechnut s velkým nadšením, přistoupil ředitel školy, franc. plukovník Jamet, a měl k posluchačům krátkou francouzskou přednášku, která byla ihned tlumočena do češtiny jeho pobočníkem a jejíž překlad doslovně uvádíme:

„Pane ministře, pane generále, pánové!

Datum 15. listopadu roku 1921 nalezne zajisté v análech Vaší armády významné místo, protože označuje otevření Vaší nejvyšší vojenské školy, chci říci Vaší válečné školy, jejíž první ročník tvoříte.

Přijímaje Vás zde — jistý počet z Vás ostatně již podruhé — a vítaje Vás všechny, dovoluji si vzpomenouti vysoké válečné školy francouzské, z níž vyšli všichni naši profesori a postavili Vaši válečnou školu pod duševní záštitu onoho střediska vojenských nauk, které dalo své zemi maršály: Focha, Petaina, Fayollea, generály Maistrea, Debeneya, Buata, Guillaumata a celý sbor důstojníků gen. štábu, jejichž vysokou morální a odbornou hodnotu potvrdila i v očích našich nepřátel nedávná válka.

Československá válečná škola bude nejmladší dcerou vysoké válečné školy francouzské.

Vaši profesori, živeni naukami mistrů výše uvedených, vytvořenými jimi a jejich následníky za války, budou Vás učit doktríně, jejíž matkou jest doktrína vysoké válečné školy francouzské, která jest však přizpůsobena zvláštní situaci Vaší armády, budou Vás cvičiti podle týchž vyučovacích metod a dají Vám příležitost mít účast v pokynech a prohlášeních, které jim Paříž zašle.

Pánové! Škola generálního štábu, již většina z Vás absolvovala, měla dosud jen omezený a skromný cíl, totiž narychlo vytvořiti dobré pomocníky gen. štábu, jichž potřeba byla pro čs. armádu nejvíce naléhavá.

Nynější válečná škola má teď snahy poněkud dalekosáhlejší.

Její program, jak jej schválil generál náčelník hlavního štábu je tento: „Rozvinouti u posluchačů vojenské vědomosti nezbytné pro důstojníky, kteří se mají státi „pomocníky velitelství“.

Dáti jim úplnou a praktickou odbornou výchovu pro generální štáb.

Doplniti jejich všeobecné znalosti v oboru věd, jež mají vojenský význam, a to tak, aby dovedli studovati a rozřešiti rozsáhlé a měnivé problémy, které jsou spojeny s vedením války“.

Jedním slovem, válečná škola nespokojí se již s odchováváním důstojníků gen. štábu, nýbrž jsouc opravdovým ohniskem studii, opravdovým duševním střediskem, vynasnaží se rozšířiti ve Vaší armádě vojenskou doktrínu čerpanou z ponaučení moderních válek, rovněž jako logickou pozitivní a nestrannou pracovní metodu. Ponenáhlu vytvoří zdroje vojenských pramenů, které, řadíce se k Vaším cvičebním řádům a předpisům, dovolí konečně důstojníkům Vaší mladé armády osvojit si znalosti nezbytné k vykonávání úřadu, jenž vědeckými pokroky stává se každým dnem choulostivější a složitější.

Vyučování bude se proto skládati z programu všeobecných vojenských znalostí a odborných znalostí gen. štábu, a programu všeobecných vědomostí.

První bude rozvinut v přednáškách, školních a domácích pracích, ve cvičeních na mapě a v terénu, podobných sice oněm, které jste již prodělali ve škole gen. štábu, avšak ve větším a úplnějším rámci.

Druhá část programu bude obsahovati přednášky týkající se nejdůležitějších časových otázek všeobecného a obchodního zeměpisu, sociálního a politického národohospodářství, mezinárodního a ústavního práva a konečně bude ve dvou kursech vyučováno franštině a ruštině.

Každý den bude se konati povinné ježdění na koni.

Všechno to bude na konci školního roku doplněno přednáškami zvláštního obsahu, návštěvami vojenských podniků a oněch podniků civilních, které pracují pro vojsko, pak delšími studijními a cvičebními cestami.

Uvádím ihned, že obsah druhé části programu týkající se všeobecného vzdělání, nebude mít za účel učiniti z Vás hotové odborníky práv, zeměpisu nebo politického hospodářství. Jeho cílem jest toliko rozšířiti Váš rozhled, obohatiti Váš rozum ideami a důležitými událostmi a dodati Vám chuti ke všeobecnému studiu, vztahujícímu se na aktuální otázky, k nimž důstojník, více než kdo jiný, nesmí býti lhostejným.

Promluvív trochu obšírněji o čistě vojenském programu.

V přednáškách a pracích budou se Vaši profesori především snažiti, aby Vás naučili správnému posuzování a aby rozvinuli Vaše schopnosti rozboru a skladby a ne aby Vám vstúpili nějaké recepty, formulky nebo schemata, které by rozhodně nestačily k praktickému výkonu při umění tak citlivém, jako jest umění válečné.

Budou to tudíž hlavně všeobecné zásady a myšlenky, které Vám budou vykládati. Způsoby jich použití budou Vám pouze naznačeny, nikdy však vnuceny.

Ostatně tyto nečetné a jednoduché zásady musí býti vytčeny vrchním velitelstvím, jediné odpovědným, v instrukcích a řádech schválených ministrem Národní Obrany.

Tyto předpisy neexistují ještě ve Vaší armádě. Avšak jsou již na dobré cestě k uskutečnění, neboť již v dohledné době budou vydány Vaše nejhlavnější řády. (Pro generální štáb, dělostřelectvo, pěchotu, služby atd.)

Očekávajíc vydání těchto předpisů, jakož i oněch, které ještě budou následovati, bude se válečná škola řídití vodítky vydanými náčelníkem hlavního štábu všem komisím pověřeným jejich sestavením a schválenými ministrem Národní Obrany. Podkladem hlavních zásad těchto předpisů budou zásady užívané ve francouzské armádě, přizpůsobené nynějším zvláštním poměrům Vaší armády.

Jest to tedy, pánové, jak jsem již dříve podotknul, doktrína francouzská, posvěcená vítězstvími, která bude přednášena v této škole.

Tato doktrína jest ostatně složena ze zásad, jichž správnost nikdo nemůže popřítí a s nimiž většina z Vás jest již obeznámena.

Žádný z Vás skutečně nemůže nic namítnouti proti zásadě zajištění, šetrnosti sil a převahy morálních činitelů. Nikdo nemůže pochybovati o poznatcích nabytých ve válce, týkajících se převahy palby, nezbytnosti do všech podrobností zasahujících příprav každé válečné operace. Nikdo nebude popírati výhody jednotného velitelství, podřízení služeb velitelství, nebo úkolu gen. štábu jako pomocníka velitelů.

Tyto zásady stanou se však cennými teprve tehdy, když byly správně pochopeny a použity.

Z toho vyplývá nutnost nejučelnější metody práce. Metoda, která bude zde sledována a kterou Vy již znáte — jest metoda pozitivismu, to jest konkrétních případů, jež byla vyzkoušena na válečné škole francouzské.

Spočívá na rozboru skutečných válečných situací a na rozumném aplikování všeobecných zásad a pravidel, o nichž jsem se již výše zmínil, na tyto dané případy.

Tato metoda činí nárok na zdravý rozum, přemýšlení a velmi málo na dobrou paměť. Jest určena k tomu, aby vzbudila ve Vás ony duševní reflexe, které se bleskurychle odehrávají ve Vašem mozku, když ve válce budete mít co dělati se skutečnými obtížemi.

Pánové! Nebudu se dále zabývatí tímto předmětem. Přenechávám starost o Vaši výchovu pánům profesorům. Tito budou nepřetržitě po Vašem boku, aby vás vedli, aby řídili váš úsudek a aby osvítili vašeho ducha. Neváhejte se jim úplně svěřiti a vyhledávejte každý okamžik při rozpravách a výměnách názorů, při nichž Vám mohou mnoho poskytnouti ze své krásné válečné zkušenosti. Oni představují elitu gen. štábu francouzského a českého a mohou Vás ujistiti, že můžete k nim mít důvěru.

Končím několika praktickými pokyny.

Každý z Vás obdrží řád školy a prosím, abyste jej pročteli.

Tento řád stanoví, že přítomnost při všech pracích a cvičeních jest závazná.

Sprostí Vás tohoto závazku mohou pouze já, nebo v nalehavých případech pp. profesori, kteří mne o tom zpraví. Nezatajuji Vám, že podobné žádosti budou zásadně bez milosti zamítnuty. Ztracený čas nedá se nahraditi. Jedna vynechaná přednáška nebo práce může Vás uvést do nepříjemné situace při příštích cvičeních. Ostatně máte k osobnímu studiu každý den po 14. h. celé odpoledne k dispozici; to musí Vám stačiti k vyřízení rodinných záležitostí.

K tomu ještě podotýkám, že pouhá přítomnost při pracích mi nikterak nestačí. Fakt, že někdo navštěvoval přednášky na válečné škole, nedává ipso facto právo na diplom gen. štábu. Tohoto diplomu třeba získati prací a snahou. Diplom bude udělen jen těm, kteří vyhovějí ve školním roce ve všech pracích a cvičeních, a odbudou s úspěchem na konci roku zkoušku, která bude dosti vážná.

Konečně řád připomíná, že v případech nekázně nebo špatného chování některých důstojníků posluchačů, po předvedení disciplinární komisi válečné školy, mohou taková býti MNO navrženi k vylovení. Doufám, že nebudu nikdy nucen učiniti takové návrhy.

Ať jest tomu jakkoli, jste nyní zpraveni o účelu této školy, o obsahu vyučování a o svých povinnostech jako posluchači. Nezbyvá mi tudíž než vyzvatí Vás ku práci a přáti Vám všem:

Mnoho zdaru!

Tím bylo zahájení školy skončeno. Doufejme, že tento nový vojenský ústav ponese v krátké době dobré ovoce a stane se vítanou a všeobecně váženou složkou naší mladé armády. Kéž z řad posluchačů vzroste schopný a spolehlivý generální štáb, jakož i zdatní vojenští vůdcové, kteří společně s ostatními příslušníky čs. armády budou tvořiti pevnou základnu obrany naší republiky!

Major gen. št. R. Hanák.

Pokroky našeho letectva.

Rakouské letectvo nebylo lze srovnati s letectvem německým, tím méně mohlo konkurovati s aviatikou dohodovou, což se ukázalo zejména na italské frontě. Ani z tohoto nevalného letectva nedostalo se však naší republice náležité části. Jediné letiště v Chebu na půdě našeho státu se ocitnuvši bylo pouze z polovice vystavěno a nemá pro nás zvláštního vojenského významu.

Také žádná z pěti továren na výrobu leteckého materiálu v býv. Rakousko-Uhersku nezůstala v mezích našich hranic. Pouze provisorně zřízená

výrobní motorů Hiero firmou Breitfeld a Daněk v Praze mohla dodat po převratu několik kusů motorů objednaných ještě rakouskou vládou. Ke konci války byla v Praze improvizována dílna „Alma“, dodávající nepatrné množství kopií letadel typu „Brandenburg.“

To bylo vše, co tvořilo základ pro naše letectvo; není tudíž nezajímavé pohlédnouti na práci, která byla v tomto oboru u nás provedena za necelé tři roky, neboť nebylo možno začít s prací ihned po převratu.

Nyní máme zařízení letišť v Praze, Olomouci, Bratislavě, Nitře a Košicích, mimo zmíněné letiště Chebské. Důležitějším dokumentem naší zdatnosti jsou

Typ	Firma	Motor		Účel	Rozpětí křidel v m	Délka	Váha prázdného	Únosnost	Počet sedadel	Rychlost v km za lh. (max.)	Stoup.	
		HP	Firma a typ								1000	3000
Šm. 1 (Š. H. -1.)	Hlavní letecké dílny	220	Breitfeld Daněk licenc. Hiero 35	vojenský, bitevní	12·86	7·99	861	510	2	194	3'35"	13'27"
Šm. a	Hlavní letecké dílny	220	Österr.-Fiat licenc. Hiero 34.	dopravní	12·86	7·99	861	520	3	187	4'15"	19'
Šm. 2. (Š. M. -1.2)	Hlavní letecké dílny	240	Maybach Mb.-IV a	bitevní a bom- bard.	12·95	8·51	961	512	2	198	3'38"	13'10"
Br. 14 A 2.	Bréguet	300	Renault	vojenský, bitev.	14·60	8·86	1010	526	2	174	2000	3000
											7'40"	12'10"
Sal. A 2	Salmson	230	Salmson Cu. 9 z.	vojenský, bitev.	11·74	8·6	762	510	2	181	7'15"	11'40"

však čtyři letadlové továrny, z nichž každá má vlastní československý typ letadla a mnohé vyrovná se nejlepším strojům cizím, jak vidíme z této tabulky.

V nejnovější době staví tři továrny svá konkurenční letadla stihací, která budou MNO přesně zkoušena a nejlepší z nich bude přijato pro výzbroj stihacích útvarů naší armády. Že můžeme očekávat nejlepší výsledky světové třídy, toho dokladem jest stihací letadlo továrny „Aero“ konstruované inž. Husníkem a Vlasákem počátkem roku 1921 a mající rychlost 220 km za hod.

Tyto dobré výsledky chce však továrna ještě překonati novým letadlem, neboť i inž. Šmolík a též továrna Avia stavějící letadlo stihací ohlašují lepší výsledky než dosáhlo první stihací letadlo továrny „Aero“. Jest očekávati již v brzkú tento zajímavý zápas tří továren, na jehož výsledek čeká řada vojenských i civilních pilotů.

VI. F.

Československá jezdecká společnost.

Několik nadšených jednotlivců dalo podnět k založení „Československé jezdecké společnosti“, jež si obrala za úkol vybudovati a rozmnožovati chuť a lásku k jízdě koňmo, pečovati o její zdokonalení výkonem a krásou, propagovati a zlepšovati výcvik jezdců i koní pořádáním hippických závodů, připravovati jezdce i koně schopné účasti v mezinárodní soutěži a zvyšovati zájem pro ušlechtilé koně i v nejšířších občanských vrstvách.

Nový spolek vytyčuje si velký cíl, avšak cíl hodný všech obětí i všeho úsilí. Zveme všechny důstojníky čs. armády, kteří jeví o věc zájem, aby hojnými přihláškami za členy umožnili jeho ustavení a tím i základ novému odvětví sportu, v němž chceme naší republice zjednatí jméno a vážnost.

Zatímní přihlášky třeba zasílati kapit. St. Jizerovi Praha IV., barák č. VII pod Mariánskými hradbami.

*Dělostřelectvo ve válce okopové.**

Generál Le Gallais měl za přítomnosti důstojníků všech zbraní přednášku, jež byla uveřejněna v Revue militaire générale. Vyjímáme odtud, co řekl o dělostřelectvu ve válce okopové.

Za války, jež trvala tak netušeně dlouho, vyrojilo se mnoho problémů, ba vzniklo i zcela nové dělostřelectvo. Počet střelících baterií dosáhl výšky dosud neslýchané. U Verdunu bylo více baterií než setnin. Na Sommě u Malmaisonu a snad i jinde, překročila síla dělostřelectva všechny meze. Na 3 až 4 metrech fronty bylo jedno dělo nebo jeden minomet; skoro polovina z toho byla těžká děla.

Dělostřelecká převaha má velký význam pro úspěch, pro útok je však nejvážnějším předpokladem. I sebe udatnější útočící pěchota nemůže přes drátěné překážky, je-li nepřátelská pěchota ještě neotřesená, nebo má-li nepřátelské dělostřelectvo, byť i počtem slabé, ještě svobodu jednání, poněvadž jednotlivé baterie dosud nebyly nalezeny a tedy ani ostřelovány. Aby se útok podařil, musí býti mrtvé překážky alespoň částečně zničeny, nepřátelská pěchota otřesena, větší díl nepřátelských baterií umlčen — a k tomu je zapotřebí velmi silného dělostřelectva.

Jedinou úlohou dělostřelectva je, umožnit útočící pěchotě postup, obranné pěchotě odpor. Tohoto účelu se dosáhne trojí činností palebnou: uzavírací palbou, ničivou palbou (překážky, okopy, cesty) a dělostřeleckým bojem, kterým má být dělostřelectvo nepřátelské zničeno anebo aspoň ochromeno. Úspěchu lze dosíci jen tehda, bylo-li dosaženo dostatečného účinku v dané době. K tomu je zapotřebí jisté hustoty palby; tu lze obdržeti buď tím, že se přikází bateriím cíle přiměřených rozměrů, anebo tím, že palba více baterií se soustředí na cíl jeden.

*) „Artilleristische Monatshefte“, 1920, str. 73: „Válečné zkušenosti francouzského dělostřelectva“.

U uzavírací palby třeba rozeznávat: vlastní uzavírací palbu v obraně (tir de barrage-Sperrfeuer), pohyblivou uzavírací palbu či pohyblivou přehradu (tir de barrage roulant-Feuerwalze) pro útok a uzavírací palbu proti protiútokům. Pro vlastní uzavírací palbu nutno vzít co nejvíce děl, aby bylo dosaženo velké hustoty; doba, které lze využít a cesta, kterou musí nepřítel urazit, jsou krátké. Palba musí být tudíž připravena důkladně a rozdělení musí být přikázáno velitelem dělostřelectva. Obránce nemůže myslet na to, že umlčí silnější a pro útok přichystané dělostřelectvo; proto je nutno soustředit všechna děla proti nejnebezpečnějšímu nepříteli — pěchotě. Uzavírací palba jest jenom tenkrát možná, jsou-li obapolné nejpřednější okopy od sebe tak vzdáleny, že dělostřelectvo neohrožuje vlastních vojsk a že může dosti dlouho působit. Oheň musí ležeti nejméně na 100 až 150 m před čarou, kterou jest hájiti. Dostal-li se nepřítel blíže, je postavení špatné a nelze ho hájiti; proto jest lépe posunouti obranu do zadnější čáry. To vyžaduje ovšem těžkých obětí, kterých nebyli mnozí vůdce schopni. V posledních měsících války bylo shora nařizováno, že má býti opuštěno nejen malé pásmo terénu, když hrozí útok velkému rozsahu, nýbrž vyklizeno pásmo do takové hloubky, aby nová čára nemohla být zasažena ničivou palbou lehkých děl a minometů. Tak útočí nepřítel na prázdno, do útoku přijde nepořádek a útok ztroskotá dříve, než dosáhne hlavní obranné čáry. Tak se to stalo za poslední obranné bitvy v Champagni, po níž počala všeobecná protiofensiva. Zkušenost ta jest velmi důležitá: neudržitelných posic bráníme jen tehdy, když se tomu nelze vyhnouti. Shora naznačený vyklizovací manévř nutí nepřítele, aby posunul dělostřelectvo ku předu do nových posic; tím získá obránce času k tomu, aby přivedl posily, a bije se na místě, které volil on a ne nepřítel.

Opustiti takto terén není vždy možno, buď proto, že jest jej nutno hájiti pro pozorovací stanice, anebo že ztráta jeho by měla takové morální následky, že by nebylo lze to zodpovědět. Tak tomu bylo na př. u Verdunu. V tomto případě je třeba hájiti houževnatě terén a vytrvati, až umožní silné posily přejiti k útoku.

Pohyblivá uzavírací palba (barrage roulant-Feuerwalze) má předcházeti útočící vojska, jež mají jiti za nimi co nejbliže. Lze rozeznati dva hlavní druhy. U prvního jsou přesně předepsány rychlost, skoky a zastávky od počátku až do konce pohybu. U druhého se posunuje palba skoky předepsané velikosti, zastavuje se na jistých čarách v terénu a pokračuje ku předu teprve na rozkaz. Každý druh má své výhody a nevýhody. První druh jest v teorii jednodušší, ale velmi závisí na náhodě; ta může zavinit, že pohyblivá přehrada uteče vpřed a pak jistě přivodí neúspěch — ku př. nebyl-li poznán včas silný opěrný bod, který lze přemoci jen dělostřelbou.

Souhru veškerého dělostřelectva, jež jest prováděna podle plánu předem ustanoveného, nelze pozměnit jako na znamení taktovkou. Na to nestačí ani čas ani spojovací prostředky. Nepříjemných zkušeností nabyli Francouzové v lesíku de la Grille. Útok byl podepřen příliš slabým dělostřelectvem; počal se v noci za silné sněhové vánice a narazil v palbě dělostřelectva, jež bylo až dosud mlčelo a proto nebylo ostřelováno, na připravenou německou pěchotu. Uprostřed lesíka se zastavil před opěrným bodem, který nebyl až do té doby objeven. Druhá vojska pokračovala sice v útoku, musela však ustoupiti na první dobytou čáru, poněvadž čerstvé nepřátelské síly se jim dostaly do boku a do zad. Přednášející dává proto přednost druhému způsobu, při kterém může vůdce zasáhnouti; při prvním nemůže dělati nic, leč by počítal minuty.

Třetí druh, „uzavírací palba“ proti protiútokům zasypává okopy, v kterých předpokládáme nepřítele, hromadnou palbou. Na vlastní zákopy střílíme tehdy, když byly podle rozkazu opuštěny, nepřítel postoupil blízko

k nim a očekáváme jeho útok. Příkladem jest noc ze 14. na 15. červenec 1917. Z rozličných stran se hlásilo jednostejně, že se německý útok počne o x hodinách; francouzská palba počala na celé frontě o x hod. a 5 min.; Němci byli úplně překvapeni.

Třeba ještě připomenouti chybu, která se stává často při obraně. V pohybové válce právě tak jako při válce okopové nelze být všude stejně silný. Třeba soustředit pěchotu a dělostřelectvo tam, kde hodláme útočiti nebo kde se útoku obáváme. Vše ostatní nutno hájiti co nejmenšími silami. V podřízených úsecích bude posádka slabá, zvláště dělostřelectvo. Bylo by nesmyslné chtít prováděti uzavírací palbu na celé frontě. Jen před nejcitlivější a nejohroženější místa třeba soustřediti palbu nebo soustředění připraviti. Ostatně nechť se brání pěchota při útoku svými vlastními prostředky; musí-li opustiti terén, musí se zakrátko pokusiti dobýti ho zase zpět (proti-útoky).

Nutno si uvědomiti, že jedna baterie nemůže provésti uzavírací palbu proti frontě z šíři 200 m. Rozmysleme si, co ztratí setnina, postupuje-li frontou v malých skupinách. Obnáší-li střední délkový rozsev děla 70—80 m, proběhne setnina nebezpečným prostorem za dvě minuty, a jestliže jedno dělo dá za minutu 5 ran a každá střela ohrožuje plochu 25 m², budou ztráty velmi malé, zvláště když mohou děla, jako na př. v noci, střílet jen rovně před sebe. Řídká uzavírací palba je nejen bezcenná, nýbrž nebezpečná, poněvadž svádí pěchotu, aby spoléhala na ni místo na vlastní sílu.

Druhý způsob palebné činnosti je „palba ničivá“. Zkušenosť ukázala, že je těžkým úkolem pro pěchotu udati přesně v terénu cíl, který má býti ostřelován. Dělostřelectvo se musí varovati toho, aby pálilo každý den několik ran na cíl nepřesně udaný, jen aby se vyhovělo přání pěchoty. — Pro ničivou palbu, která má připravit hlavní útok, platí jiné zásady. Proti překážkám, okopům střeleckým, přístřeškům, krytům nejřednější čáry použijeme minometů a 75 mm polních děl; proti zadnějším stavbám 155 mm houfnic a 75 mm děl; proti cílům ještě vzdálenějším dalekonosných děl dlouhých, proti krytům zvlášť pevným těžkých hmoždírů. To je v teorii jednoduché a proti přední čáře lehké, poněvadž je lehké pozorování. S větší vzdáleností stává se úkol těžším, poněvadž pozorování na zemi se stává obtížnějším a pozorování ze vzduchu je často nemožné nebo nedokonalé.

Nejdůležitější naučení, která nám přinesla zkušenost, jsou tato: Cíle nebudou nikdy úplně zničeny přes všechnu péči přípravy. Jednotlivá místa ujdou zničení nebo i poškození a pěchota nesmí očekávati, že může postupovati se zbraní na rameni. Musí býti spíše připravena, že tu a tam narazí na nepoškozené opěrné body, jež musí zdolati vlastními prostředky. Jednotlivým útokům připravila předchozí práce silného dělostřelectva půdu tak, že mnohé pluky mohly postoupiti 1, 2 až 3 kilometry beze všech ztrát. Skoro by bylo lze nazvati neštěstím takové mimořádné případy, neboť daly vznik myšlence, že to tak býti musí vždy a všude. Konečně však pronikl náhled, že vlastní dělostřelectvo musí býti tak silným, aby se na něm mohlo žádati, aby co možná vše zničilo a aby se mohlo zároveň říci pěchotě, že cesta je tak připravena, že může postupovati bez bázně, byť ne bez boje.

Třetí činnost dělostřelectva je potírati nepřátelské dělostřelectvo. Všechny střílející baterie musí státi skrytě, jinak budou rychle zničeny nebo alespoň za útoku umlčeny. Zničení není nikdy úplné, jistě však lze dosáhnouti neutralisování. Protibaterie (contre-batteries)*) nemohou stříleti, pokud nepřišel jejich čas, ale nutno dávno před tím časem připravovati jich činnost metodicky a vytrvale. Nikterak se nesmí na tu neb onu baterii denně vypáliti pár ran, protože toho žádá pěchota. Smí se jen tehdy stříleti, ví-li se, že

*) To jsou baterie, určené k ostřelování nepřátelského dělostřelectva.

nepřátelská baterie je obsazena a je-li pohotově dosti střeliva; ale pak musí býti také použito potřebného množství 200 až 300 ran, podle toho, jak je nepřítel kryt. Za nastřelováním (tir de réglage) musí následovat hned účinná palba (tir d'efficacité); jinak by se druhý den střílelo na neobsazenou baterii. To se stalo dost často, jednak že nebylo pozorováno ze vzduchu, jednak pro nezkušenost mnohých dělostřelců. Velitel divise a velitel dělostřelectva musí proti tomu zakročiti. Z toho lze též odvoditi nutnost vzdušné eskadry pro každou divisi. Jsou-li eskadry ty však často měněny, nejsou-li u divise stále, nevykonají nic pořádného.

Při velkých útocích uvede útočník v činnost mnoho nových baterií a pokouší se všemožně zakrýti jejich přítomnost. Obranné dělostřelectvo nemůže oheň nepřátelského dělostřelectva ztlumiti, jednak proto, že jest početně slabší, jednak proto, že nemá kdy k nastřelování a v burácení bitvy metoda měření podle zvuku selže. Lze se jen pokusiti o ztlumení ohně ne-krytých baterií šrapnelem, krytých plynovými granáty. Obranné dělostřelectvo je při útoku v obtížném postavení, nejen proto, že je početně slabší, nýbrž i proto, že nepřítel zná jeho obyčejné posice.

Lze dvojím způsobem zmírniti tyto vady. Obránce nechť připraví množství posic pro baterie ambulantních děl. Střelbu může pečlivě připravit; nepřítel zůstává v nejistotě, které baterie budou vskutku obsazeny při útoku. Tak ho svede k tříštění ohně. Druhý způsob je uvést baterie do vyhledaných, proti letadlům krytých posic a určití prvky palby podle plánu. Při tom však nutno se varovati podle možnosti odkopávky. Všechny tyto baterie jsou postaveny stupňovitě do hloubky a leží dále do zadu než ony, které střílejí denně. Když stojí útok takřka přede dveřmi, obsadí se ony posice dílem děly, která byla vytažena z předních posic, dílem děly nově dosazenými. Zahájí palbu teprve na rozkaz velitele úseku. V tom vězí jejich bezpečí, že mlčí bezpodmínečně až k útoku a že se vyhýbají všemu, co by je mohlo předčasně prozraditi. V bitvě 17. dubna 1917 ukázalo německé dělostřelectvo, jež za přípravy k francouzskému útoku střílelo málo, při útoku množství baterií, které do toho času nebyly objeveny; tím dosáhlo velkého účinku. Něco podobného se přihodilo v šampaňské bitvě dne 15. června 1918, v níž útočníky byli Němci. Poněvadž útok byl očekáván, více než polovička dělostřelectva byla vzata zpět do němých posic, z kterých se obrátila rázně proti útoku; neutrpěla skoro žádných ztrát. Zato však utrpěly značné ztráty skupina 75 mm baterií, která nemohla být vzata zpět, a jedna 155 mm baterie, která až do té doby neobdržela ohně, ale svou palbou se předčasně prozradila.

V podstatě platí tytéž zákony jak pro válku pohybovou tak pro válku okopovou. Co tam značí pohyblivost, přirozená maska, malá změna posice v přestávkách palby, aby se dělo vymklo účinnému ohni, to značí v okopové válce připravené posice a němé baterie.

G. S.

*Obrana Paříže proti leteckým útokům.**

Na počátku války se myslelo, že proti letadlům lze se bránit jen střelbou ze země. Čím snáze však bylo lze ovládati letadla, tím nutnějším a snadnějším se stával boj ve vzduchu. Přesto však se nedoporučovalo upustiti od součinnosti dělostřelectva. Ovšem, nelze žádati od děl, aby letadla zničila, k tomu je pravděpodobnost, že budou tyto cíle zasaženy, příliš malá; stačí však, aby letadla byla držena v určité vzdálenosti od míst, která mají býti chráněna.

* *General Rohne: Schuß und Waffe č. 12, 1920.*

Letadla útočila s počátku hlavně za tmy, později vůbec jen v noci. Za dne by byl útok narazil na přesilu; toho se nebylo třeba v noci tak obávat. Tak velkého cíle jako je Paříž nelze se ani v noci tak snadno minout. Až do února 1918 byl odraz pařížského osvětlení na nebi znamenitým vůdčím bodem letců. Později bylo osvětlení to značně omezeno, ale přece jen musily být i při poplachu proti letadlům osvětleny křižovatky i nádraží a odlesk světla toho sahál za průhledného vzduchu až do Villers Cotterets, 70 km od Paříže, do výšky 3000 m. Obranu lze ve dne provést letadly, v noci to však není lze, zvláště když nepřítel útočí několika eskadrillami současně, jak se to zpravidla provádělo. Mohly by se přihodit těžké omyly — konečně by dělostřelectvo ani nemohlo zasáhnouti do boje. Proto bylo přikázáno dělostřelectvu bojovat mimo obvod města, kdežto letadlům příslušelo vyčistit prostor nad městem.

Na podzim r. 1916 byl založen zvláštní obhajovací dělostřelecký pluk, jehož baterie byly rozestaveny na polokruhu 40 km od města vzdáleném tak, že bylo možno střílet na každé letadlo, které se pokusilo prorazit čarou tou ve výši 3000 nebo méně metrů.

Veškerá obranná nařízení vycházela z ústředí, jehož náčelníkem byl generál. Bylo třeba zařídit zvláštní službu výzvědnou tak, aby každé bližší se letadlo bylo ohlášeno včas, aby bylo lze provést nařízení a přípravy k ochraně Paříže. Jakmile byl letecký útok ohlášen, odebral se generál se svým štábem do střediska, jež bylo opatřeno telefony a zařízením pro službu výzvědnou. Na stěně visel plán, podle něhož bylo možno sledovat pohyb letadel a veškeré jednotlivosti boje. Důmyslným zařízením byly spojeny veškeré body obrany se střediskem, jež se tak dovíдалo o všech pohybech letadel a mohlo dáti bateriím rozkazy. Když zahájily baterie palbu, osvětlily se samočinně příslušné body na plánu. Dráha letadel se označovala na plánu barevnými jehlicemi. Generál viděl bez přestání, co se děje, a mohl vždy včas naříditi poplach v městě, jakmile se stal nutným. Tak bylo možno, že byla Paříž málokdy uvedena v poplach, ačkoli se dostalo mnoho letadel do pásma palby obranných děl. Město bylo obkličeno kruhem zevnějších stráží na vzdálenost 80 km. Jiné stráže byly opatřeny zvláštními přístroji sluchovými, jimiž byla jednotlivá letadla sledována již na velké vzdálenosti od města. Byly to velké poháry sluchové, jež se otáčely okolo osy vodorovné i kolmé; točilo se jimi tak dlouho, až bylo nejlépe slyšeti šumot letadlových vrtulí — tím byl určen přibližně směr místa, v kterém se nacházelo letadlo. Provede-li se podobné šetření ze dvou bodů současně, lze určit bod na plánu, nad kterým se nachází letadlo, i jeho výšku. Ovšem, jsou tu jisté chyby; na ty se musí bráti zřetel při dalších výkonech.

Výsledku řečených šetření bylo využítkováno ve středisku: místo, nad kterým letělo letadlo, bylo na plánu zaznamenáno a příslušný čas byl připojen. Bylo-li určeno několik takových míst, pak byla spojením jich určena dráha letadla a jeho rychlost, i bylo lze odhadnouti místo, nad kterým se bude v určitý čas nacházeti, nezmění-li směru a rychlosti pohybu — nebo naopak odhadnouti čas, kdy bude letěti nad určitým místem. Vhodně položené baterie obdržely pak rozkaz zahájit v určitý čas palbu; k tomu jim byly zároveň udány prvky palby — úhel, strana, časování. Baterie střílely rychlopalbou, nevidouce cíle, a vložily tak letadlům do cesty mrak ocelových střepin. Dostane-li se letadlo do takového mraku, musí změnit směr, a je-li nuceno učiniti tak několikrát, je nebezpečí, že zbloudí.

Zároveň bývalo udáno místo letadel vrhačům světla, a ty se obrátily proti nim, ne snad aby je osvětlily pro mířící dělostřelce, nýbrž aby letce oslepily a bránily jim poznati orientační body na zemi.

Tímto obranným zařízením bylo dosaženo toho, že největší díl letadel svrhl své střely mimo obvod města a ustoupil, aniž provedl rozkaz, který obdržel. Ani třináctý díl letadel nedosáhl cíle.

Roku 1918 útočilo podle francouzských údajů v době $8\frac{1}{2}$ měsíců asi 483 letadel v 27 nocích 30krát. Z těch přeletělo 37 město a svrhlo 296 střel, t. j. 11.680 kg. Pro posouzení budiž uvedeno, že německá děla největšího dostřelu, která střílela na Paříž, dala r. 1918 za dobu $4\frac{1}{2}$ měsíců 367 ran, z nichž padly do města 303, celkem ve váze asi 30.000 kg. Účinnost děl těch rovnala se tedy asi trojnásobné účinnosti letadel. Vezmeme-li však účinnost za jednotku časovou, pak stoupne účinnost děl skoro na pateronásobnou účinnost letadel.

G. S.

Vojensko-politický význam projektovaného tunelu pod kanálem La Manche.

Již po válce francouzsko-německé v l. 1870/71 vyskytla se při vyjednávání mezi Francií a Anglií otázka projektovaného tunelu, jehož význam se všeobecně uznával. Asi po deseti letech byly však návrhy po zralém uvážení přezkoušeny a zavrženy. Uskutečnění projektu zamítli hlavně Angličané, a to z důvodu obrany své vlasti. Teprve potom, když politická konstelace mezi oběma státy nabyla přátelstevnějšího rázu, uchopili se počátkem našeho století angličtí kapitalisté otázky podkopání průplavu „Cal Dover tube“, t. j. stažení jména Calais a Dover, jež by byly konečnými stanicemi tunelu.

Projektován jest dvojí, rovnoběžný tunel v celkové délce 60 km, každý s dvojí koleji železniční. Pod hladinou mořskou byla by délka tunelu asi 45 km. Vchod do „tuby“, t. j. do tohoto ohromného potrubí, ležel by poblíže Langatte, 7 km západně od města Calais; konec tunelu byl by na anglické půdě asi 4 km západně od Doveru u vesnice Hergylene. U jmenovaných míst mají se zříditi mohutné elektrárny pro osvětlení, pro pohon a větrání tunelu. Tato gigantická stavba má býti skončena do 10 let. Dlužno vzpomenouti, že projektovaný tunel podle návrhu z r. 1907 mohl býti nákladem asi 330 mil. fr. skutečně vystaven, a v době, kdy skončila velká světová válka, mohl již býti dokončen.

Dnešní výdaje na stavbu tunelu budou ovšem daleko převyšovati dřívější rozpočet a bylo vypočítáno, že se přece zamýšlený podnik vyplatí. Základní kapitál ke stavbě měla poskytnouti na polovinu Anglie s Francií; zúrokování tohoto kapitálu bylo vypočteno na $4\frac{1}{2}\%$ z výtěžku osobní a nákladní dopravy.

Uskutečnění tohoto problému nenaráží již dnes, podle vyjádření anglických činitelů s Lloydem Georgem v čele, na politické překážky. V nejbližší době bude předložen parlamentu pamětní spis, jenž projedná otázku tunelovou s vojenského stanoviska.

Povšimněme si, jak se tato otázka posuzuje s tohoto hlediska.

Podle nabytých zkušeností ze světové války uznává se nesmírná důležitost tohoto tunelu, neboť Anglie mohla by se teprve tehdy plnou měrou na pevnině uplatniti, kdyby místo malých částí vojsk mohla na pevnině udržovati velikou válečnou moc. Zvláště zahájením neomezené ponorkové války německým loďstvem nastaly Anglii největší starosti o spojení s pevninou. Tyto starosti Anglie pominuly teprve v posledním roce války, když byla zavedena obranná opatření všeho druhu.

Proti tunelu kladli veliký odpor jenom rejdaři, kteří svou lodní dopravou spojovali kontinent s Anglií, a to z pochopitelných obav, že budou tím poškozeni; největší překážky činili však vojenští zástupci pozemního vojska i námořnictva a veřejný vojenský tisk. Podmořským spojením zdála se jim v případě nepřátelského vpádu příliš ohrožena bezpečnost souostroví britského. Již Napoleon I. překvapujícím vyložením hodlal zmocniti se Anglie. A v Anglii

neutuchla obava takového možného nebezpečí, když se německý soupeř v posledních desíletích domáhal, aby vyrval Anglii vládu nad mořem a světový obchod za pomoci nového silného loďstva. Světová válka dokázala, že nejen ihned po jejím vypuknutí nezadržela neutrální Belgie armadu německou, která postupovala na Calais, ale že ke konci války bylo Calais i zblízka ohrožováno. Tunel byl by musil mít spolehlivé uzavření, nebo bylo by jej i v nejhorším případě nutno včas zničit. Nepřítel měl by ovšem tunel teprve tehdy, až by se náležitě silné vojsko přeplavilo do Anglie a zmocnilo se východu tunelu, aby tak vůbec umožnilo vykládání dalších vojsk. Předpokladem, k němuž za války světové nedošlo, bylo by bývalo úplné zničení anglického námořnictva rozhodnou námořní bitvou.

S napjatostí lze očekávat, jaké stanovisko zaujmou nyní vojenští odborní znalci v Anglii a zdali se konečně rozhodnou, aby se zahájila na nynější základně obranného svazu uzavřeného mezi Anglii, Francií a Belgií stavba prvního vedlejšího druhu.

Major J. Marek.

Norské státy ve Svazu národů.

Již koncem března t. r. rozhodlo se Dánsko, Švédsko a Norsko, že vstoupí do Svazu národů.

K této události nepřehlédíme lhostejně; jest v zájmu našeho státu, povšimnouti si, pokud se tím v podstatě mění vojensko-politická a hospodářská situace našeho severního a nejmocnějšího souseda, Německa.

Nechceme řešiti otázku, zdali v budoucí době bude mít Svaz národů dlouhého trvání, změní-li svou podobu nebo své složení. Svaz národů nyní existuje a musíme s ním a jeho důsledky počítati.

Uvažme, jaká byla situace za světové války.

Kdyby byla dohoda nemusila respektovati neutrality norských států a mohla vyloditi svá vojska v Jutsku a zříditi si základnu pro loďstvo na březích jižního Norska, byla by tím značně ohrožovala Německo. Takovou akcí byla by přerušila veškerý styk mezi Německem, Švédskem a Norskem a výhrůžným obsazením byla by upoutala veliké německé pozemní síly. Dohoda však zásadně nechtěla: e nikdy provinití násilným porušením neutrality, jež by mohlo mít v zápětí své nevýhody, a proto těchto plánů, v Německu často obávaných, neuskutečnila.

Dohoda neporušila neutrality ani tím, že by byla někde ve Švédsku nebo v Jutsku založila základnu vzduchoplavby, ač by tím byla získala nezměrné výhody, neboť letadlové flotily mohly vniknouti pouze do otevřeného území západního Německa. Poněvadž se tedy nemohly přiblížiti větší flotily od severu, byla velká střediska obchodní a hlavní město Berlín dostatečně chráněna proti leteckým útokům.

Tím, že norské státy za světové války používaly, či lépe řečeno zneužívaly neutrality ku podpoře Německa, na př. horlivým dodáváním požívatín, surovin, nerostů a kovů a zvláště koňského materiálu, prodlužovaly válku. Švédsko zakázalo vývoz válečného materiálu do Ruska a poskytovalo Německu úmyslně všemožných hospodářských výhod.

Po uzavření míru se hospodářská i vojenská situace pro Německo značně zhoršila. Norské státy stávají se svým vstupem do Svazu národů v případě budoucích válečných zápletek s Německem nejen snad základnou dohodových operací, ale budou asi též zavázány stanovami Svazu národů, aby samy vystoupily proti Německu svými pozemními i námořními silami.

Dohoda odměnila Norsko a Dánsko rozšířením území; tím citily se tyto státy tím více zavázány připojit se ke Svazu národů. Ve všech třech státech norských bylo úmyslem snížit brannou moc; dosud však k tomu nedošlo, poněvadž by to prozatím odporovalo stanovám Svazu národů.

Major J. Marek.

RŮZNÉ.

Disciplina francouzská a německá.

Při příležitosti sedmého výročí bitvy na Marňe posuzuje generál Fonville v krátké paralele vojenskou disciplinu francouzskou a německou* a naznačuje výstižně několika stručnými rysy rozdíl ducha dvou nepřátelských národů.

Bitva na Marňe je v dějinách válečných jedinečným případem. Armáda francouzská, zlozivší si křídla v nešťastné ofenzivě, ustupuje pod dojmem krvavé porážky za hrozných ztrát. Za ní žene se nepřítel jako posedlý ďábel, hroze obchvátit její levé křídlo. A francouzská armáda ustupuje, ustupuje, nevědouc až kam. Milion lidí běží do neznáma na frontě dvou set kilometrů a silnice chvějí se pod koly vozů, automobilů a děl. Běží tak čtrnáct dní a čtrnáct nocí, bez oddechu, bez spánku a téměř bez jídla.

Náhle se však zastaví! Proč? Dostihla snad připravených opevnění? Nikoli. Nic z toho. Jen holá, otevřená pole, vesnice, údolí, lesy, a tam — nepřátelská děla chrlicí oheň. A přece na ráz milion vojáků se zastaví a obrátí jako jeden muž. Zázračná disciplína, podivuhodná důvěra ve vůdce! A v zápětí protiofenziva. Vojáci k smrti zemlení, vyčerpaní, nevyspalí, nenasyčení, mravně oslabení, bijí se čtyři dny a čtyři noci, až nepřítel zakolísá a prchá. Obrat bez příkladu.

Po takovém ústupu, na tak dlouhé frontě a taková massa lidí, pohybující se na povel jediné myšlenky a reagující jako jazyček jemných vah.

Velitelé, kteří toto vykonali, jsou lidé velící. A co říci o vojácích? Jaká to důvěra, jaká energie, jaká houževnatost, jaká to vlastenecká víra těchto dětí Francie!

Vítězství na Marňe bylo triumfem vzájemné důvěry vojáka k veliteli a velitele k vojákům, byl to triumf disciplíny.

Disciplina. Ano. A co z ní učinil Kluck? Tažte se, co učinil tento Prusák z poslušnosti, jejíž tvrdou školou šel již od svého dětství, z této slepé poslušnosti, jejíž sláva letěla světem.

Na zitří po Charleroi obdržel rozkaz postupovati na Paříž po pravém břeh Oisy. Měl krýt pravý bok německých sil. Avšak osobně byl jiného mínění. Chtl za každou cenu odříznout levý bok armády francouzsko-anglické a skliditi tak slávu, která mu unikla u Monsu. A této citlivosti obětoval vše, i cit pro povinnost. Šlo po jeho. Koncepci velkého štábu nahradil svou vlastní. Předešel sousední armádu Bülowovu a překročiv Oisu, přešel se svým vojskem na jeho pochodové čáry. A to vše před zraky Gallienovými a Maunouryovými, kteří ho pozorovali. Iím byl Bülow nucen tlačiti nalevo po celé délce fronty. Jak nešťastný to byl pohyb! Způsobil po osmačtyřiceti hodinách onu osudnou padesátikilometrovou mezeru mezi dvěma armádami, jimiž pronikli Francouzové a Angličané, a přinutili Bülowa, že začal ustupovati. Kluck se dostal do sítě. Bülowa zatlačil do falešné posice, a to ze své vlastní iniciativy a proti výslovnému rozkazu. Omyl zde nebyl možný. Porážka na Marňe byla pro Němce výsledkem formální neposlušnosti. A slabosti také. Neboť jaká to byla autorita, ten veliký generální štáb, když s ní Kluck jednal s takovou nenuceností?

Jak bizarní jest německá duše! Překvapí nás vždy. Disciplina pruská jest příslovečná, jest mimo diskusi, a přece jest jen věcí „drillu“. Němci o nás říkají — končí Fonville — že prý jsme nenapravitelnými nespokojenci a věčnými povstalci. Nespokojenci, ano; povstalci, snad. Ale ve dnech kritických jako byla Marna, tito povstalci, tito nespokojenci stávají se z malých velikými, vzory disciplíny, poněvadž mají cit a srdce. A pak disciplína francouzská vítězí nad pruskou.

Výstava zdravotnictví vojenského ve Štrasburku.

Při příležitosti lékařského kongresu ve Štrasburku ve dnech 3—10. října tohoto roku, uspořádána byla výstava vojenského zdravotnictví, která obsahovala nejmodernější technický materiál polní, zdokonalený na základě válečných zkušeností. Zastoupeny byly hlavní typy nových útvarů zdravotnických a to: automobilové ambulance chirurgické, ambulance „Z“ pro

* Viz La France militaire č. 11.097 z r. 1921.

otrávené plynem, oddělení tělesné hygieny, skupiny desinfekční, odhmyzovací, sprchové atd. Také sanitní aviatika vystavovala několik typů sanitních letadel, z nichž nejpozhrobnější model Bréguetův, jímž možno transportovati dva raněné pohodlně ležící se dvěma ošetřovateli. Výstava doprovázená četnými technickými demonstracemi, konferencemi a představeními kinematografickými měla neobyčejný úspěch.

Úřední dokumenty válečné.

Historický odbor generálního štábu francouzské armády jest ministrem války pověřen publikací úředních dokumentů, vztahujících se k válečným operacím v letech 1914—1918. Cílem tohoto úkolu jest podati veřejnosti v době pokud možno nejkratší vědecké dílo, které by v širokých rysech a v hlavních myšlenkách vyložilo činnost nejvyššího vojenského velitelství za války a vývoj vojenských operací. Dříve než bylo možno přistoupiti k této práci, bylo nutno jednak utřídit všechen archivní materiál vztahující se k operacím pěti válečných let, materiál to objemný a reprezentující dnes 60.000 fascikulů a jednak analysovatí jej a vyčerpati z něho jen to, co se vztahuje k vytčenému cíli.

Práce započatá r. 1919 pokračuje velmi rychle. Všechnen materiál rozdělen byl na určitý počet částí dle určitých časových period a studium každé periody svěřeno zvláštní sekci. Každá sekce vypracuje celkový přesný přehled svého období a připojí k němu všechny dokumenty, o něž se opírá v textu celkového přehledu, a sice až k stupni armádního sboru inkluze.

Postup, v němž budou různé sekce uveřejňovati své publikace, nebude moci zachovati pořádek chronologický. Dílo tak důležité bude jednak se stanoviska budgetního vyžadovati úvěru několika let a jednak zpracování různých period, delších neb kratších, nedá se všemi sekcemi skončiti současně. Nicméně však jest naděje, že r. 1922 vyjdou první svazky o počátku operací v r. 1914, povolili-li parlament nezbytné sumy. V dalších svazcích budou uveřejněny: Příprava a očekávání bitvy v zimě 1917—1918, defenzivní a ofensivní bitva r. 1918, ofensivy r. 1915 v Artois a v Champagne, druhá bitva na Marne, události před bitvou verdunskou, výprava dardanelská a počátky výpravy soluňské atd.

Současně s prvními svazky vyjde *ordre de bataille* týkající se vrchních velitelství a velikých jednotek až k divisi inkluze. (Matin ze 16. listopadu 1921.)

Aviatika aviatikům.

V „Matinu“ ze dne 23. IX. 1921 uveřejněn úvodník „Aviatika aviatikům“, v němž si pisatel trpce stěžuje na nezdravé poměry, které zavládly ve francouzské vojenské aviatice. Situace stává se kritickou, poněvadž od počátku tohoto roku každých čtrnáct dní zahynou průměrně tři letci. Mezi aviatiky způsobuje tento fakt sklíčenost a vážný nepokoj. Stěžují si, že mezi vyššími veliteli této zbraně až na jednu nebo dvě výjimky není aviatiků, což je chyba základní, poněvadž aviatika žádá na důstojníkoví co nejvíce vědomostí technických i zkušeností praktických. Kdo je poněkud dále vzdálen oddílu, hangárů a letadel, stává se při rychlém pokroku a vývoji této zbraně nekompetentním. A druhá věc: Válka dokázala, že aviatika žádá specialisaci. Služba pronásledovací, ordonanční, pozorovací, úkol denního neb nočního bombardování vytvořily určité typy letadel, zvláštní prostředky i materiál a konečně i zvláštní taktiku, které dosahují aviatice po velmi dlouhé zkušební době. Jest nebezpečné určovati letce k službám, v nichž nejsou vycvičení, a přece se to děje. Je známa také nechť aviatiků k nočním letům. A to zcela oprávněně, poněvadž aparáty jsou ve špatném stavu a cvičebný terén obou pluků pro noční bombardování jest v krajinách nevhodných, hornatých a lesnatých, které při poruchách aparátů velice znesnadňují přistání. A přece je ve Francii celá řada rovin s vhodným terénem. Ale válečná nutnost je postavila tam, kde jsou a tam také zůstaly i po válce.

V civilní aviatice vládou poměry mnohem příznivější, služba prováděna jest pravidelně, nehody jsou velmi řídké a důvěra veřejnosti roste. Proč? Poněvadž každý je tam na svém místě.

Otravné plyny

dle časového postupu jejich použití na francouzské frontě posuzuje plukovník O. B. v La France Milit. z 1. října 1921 a dělí je na tři kategorie: 1. plyny, jichž používali oba soupeři, 2. plyny analogické a 3. plyny, jichž používali jen Francouzi a jen Němci.

Plyny používané oběma stranami jsou vesměs dusivé. Jsou to chlor, bromaceton, fosgén, chlorpikrin a yperit. Válku plynovou započali Němci a sice chlorem (Cl_2) v dubnu 1915. Téhož plynu mohli použítí Francouzi teprve v únoru 1916. V době, kdy čekali chlor, jehož se jim nedostávalo, užívali v září 1915 karbonyltetrachlorosulfidu a poznavše koncem roku 1915 jeho slabý účinek, zavedli do boje jodaceton, orthonitrobenzylchlorid a benzyljodid. Bromaceton ($\text{CH}_3 - \text{CO} - \text{CH}_2 - \text{Br}$), jehož používali Němci již v červenci 1915, zavedli Francouzi teprve na konci r. 1916. Naproti tomu fosgenu (CO Cl_2) používali Francouzi již

v únoru 1916, kdežto Němci teprve v prosinci téhož roku; stejně chlorpikrin (CCl_3NO_2) znali Francouzi již koncem 1916, kdežto Němci teprve v květnu 1917. V používání yperitu ($\text{S} < \begin{smallmatrix} \text{CH}_2 & \text{CH}_2 & \text{Cl} \\ | & | & | \\ \text{CH}_2 & \text{CH}_2 & \text{Cl} \end{smallmatrix}$) v červenci 1917 Němci Francouze předešli o deset měsíců.

Plny analogické obou soupeřů byly benzylbromid (Němci v červnu 1915) a benzyljodid (Francouzi koncem 1915). Oba plyny jen silně dráždí k slzení.

K plynům, jichž používali toliko Němci, náležejí: kapalný brem (Br_2) v červnu 1915, chloromravenčan chlormethylnatý ($\text{Cl}-\text{COOCH}_2\text{Cl}$) a analogický trichlormethylnatý ($\text{Cl}-\text{COOCCl}_3$); první od srpna 1915, druhý od července 1916. Tyto dva plyny jsou svým fyziologickým působením podobny fosgenu, jemuž dali Francouzi přednost a jež také Němci přijali koncem 1916.

Francouzi použili v srpnu 1915 chlorosulfonanu methylnatého ($\text{SO}_2 < \begin{smallmatrix} \text{Cl} \\ | \\ \text{OCH}_3 \end{smallmatrix}$), který se však neudržel, poněvadž byl svými vlastnostmi mnohem slabší fosgenu, ale jeho studium přivedlo Francouze v r. 1917 k jinému plynu, zvanému „rationite“, smíšenině to dimethylsulfatu a kyseliny chlorsulfonové ($\text{SO}_2 < \begin{smallmatrix} \text{OCH}_3 \\ | \\ \text{OCH}_3 \end{smallmatrix}$ a SO_3HCl)

Francouzi nepřijali plynů dráždivých ke kýchání, jichž používali Němci v r. 1918, ale zdá se, že jejich studie arsinů vedly také k výsledkům velmi zajímavým. Naproti tomu Němci zase nežívali vincennitu (kvanovodíku, HCN).

Z tohoto přehledu je zřejmo, že Němci Francouze předčili ve válce chemické, ale Francouzi jim dovedli velmi rychle odpovídat. Němci dokonce dlouho po nich teprve znali fosgen a chlorpikrin a měli-li určitý náskok před Francouzi pokud se týče yperitu, na konci války ho Francouzi vyráběli mnohem více než Němci.

Francie netrpěla kvalitou chemiků, ale kvantitou.

Dostihy tanků.

Švýcarský nadporučík Rud. von der Mühl (ed velitelství 22. pěš. pl.) zúčastnil se dne 3. července t. r. na cvičišti Satory u Versailles „Le Grand prix interallié des chars d'assaut“ a popisuje v „Allgem. Schweiz. Milzeitz.“ ze dne 23. července 1921 tyto závody.

Je i pro nás zajímavé sledovati jak výsledky, tak úsudek švýcarského důstojníka.

Závodů zúčastnilo se 10 vozů francouzských a 3 belgické vozy, jak se zdá všechny téhož typu.

Překážky byly: vysoký, příkrý násep, malý kousek křoviska nebo (nadporučík přímo uvádí „chceme-li“) lesička, střelecký zákop 1 m hluboký, velký zákop a několik zákopů malých, částečně rozpadlých, 50 až 80 cm hlubokých.

Provedení: každých 10 minut byly puštěny dva „vozy“; jely po rovném terénu, pokrytém hustým prachem, hladce a klidně tempem krátkého klusu (8–10 km za hodinu). Násep byl vzat všemi vozy bez obtíží. Dosáhnuv temena, trčel vůz asi s $\frac{1}{3}$ své výšky volně do vzduchu, kolisal chvíli, převážil se pak kupředu a sklouzl na druhé straně dolů. Jen jeden Belgčan se nejprve nedostal až na temě, nýbrž zarážel se do svahu; dvakrát se pokusil vzít svah z poloviční výšky, avšak bez úspěchu; sjel pak zase dolů, obrátil se a vyjel zadkem kupředu a pak hladce vzhůru. Na temeni zase otočil a čelně sjel dolů.

Tak zvaným „lesíkem“ projely vozy pomalu, ale jistě, byť se často povážlivě kymácely. Lesík měl stromy o objemu jen několika málo cm. Nadporučík je přesvědčen, že každý strom, který je silný 10 nebo více cm^3 a jen trochu pevněji zakořeněn, rozhodně tyto tanky zadrží. První příkop byl jednoduchý zákop střelecký, bez jakýchkoli obtíží a jen 1 m hluboký; nebyl však veden přímo, nýbrž vedl ve známých záhybech. Byl to podle všeho starý, polo zasypaný zákop cvičební.

Zdá se, že je důležité, aby se vozy dostaly přesně kolmo na příkop; dva vozy, kterým se to nepodařilo, se překotily a musily býti zase postaveny od jiných tanků.

„Velký příkop“ byl nahore 5 m široký, dole náležitě užší, hluboký byl asi 1.5 m. Dva vozy zůstaly v něm vůbec vézet a „dostihy“ musily býti přerušeny. V tomto okamžiku zůstala již polovina všech startujících vozů někde vézet. Celkově uvažuje nadporučík na základě vlastní zkušenosti takto:

Na rovině funguje vše dosti v pořádku; ale je-li půda nerovná již jen 50 cm do hloubky nebo do výšky, tempo velmi silně klesá. Příkré svahy vozy zdolají, najely-li přesně kolmo a není-li svah nerovný bočním směrem. Jak může svah ještě být příkrý, nadporučík nemůže udati. Nejkrásnější hranici jest rozhodně poloha těžiště vozu.

„Traversovati“ svah je vůbec nemožné; vozy se překotí mnohem snáze než zapřažené polní děla a mohou býti pak postaveny jen od jiných tanků nebo od traktorů.

Nevezme-li tank příkop přesně kolmo, spadne buď do něho nebo se překotí a nemůže sám vůbec jít dál.

Půda byla při „dostizích“ pevná a suchá. Podle toho, co viděl při překonávání příkopů, usuzuje, že je úplně vyloučeno, aby se vozy dostaly přes vlhkou měkkou půdu. Vozy jsou velmi nízké, nemohou jeti vodou 60–70 cm hlubokou, protože by motor přestal již fungo-

vati. Na nerovné půdě lesní nebo skalnaté jest nebezpečí, že bočné pásy již nezachytí půdy, nebo že se vozy překotí na stranu.

I v terénu poměrně rovinném se vůz kymácí a klátí při nejmenší překážce již tak silně že o míření v pohybu nelze vůbec mluvit.

Při tom nutno ještě uvážiti, že při „dostizích“ šel před každým vozem muž, jenž mu ukazoval nejlepší cestu; to bude lze v boji provésti zajisté zřídka; rozhodně bude dobře, věnuje-li protivník podobným „vůdcům“ náležitou pozornost.

Kritik „Allg. Schw. Milztg.“ shrnul svou úvahu celkem v ten smysl, že podle jeho mínění nemá Švýcarsko příliš vhodného terénu, ve kterém by se jeho vojsku mohly státí tyto stroje vážné nebezpečnými, a že se mimo silnice většinou nebudou ve Švýcarsku moci pohybovati.

Předpokládá, že při produkci, jakou byly tyto dostihy, byly jistě předvedeny jen nejlepší vozy s vycvičenou obsluhou. Je-li tato domněnka správná a lze-li tudíž předpokládati, že výkony byly nadprůměrné, usuzuje, že těch vozů nelze ve švýcarském terénu vůbec bráti vážně.

Tolik referát švýcarského důstojníka. Srovnáme-li naše pohraničí s krajinami švýcarskými, o kterých nadporučík von der Mühl píše (uvádí pohoří Juru), najdeme u nás z největší části podobné poměry; jest jen několik málo míst, kde by bylo nutno podobné zbraně bráti vážně v počet. Přišly by v úvahu buď na bojišti vnitrozemním nebo při naší ofenzivě přes hranice říše. Hlavní podmínkou bude nechati tuto otázku ještě konstruktivně dozrání tak, až vzniknou opravdu schopné typy této zbraně, jež se vyvinula ve válce jen z části a měla vlastně úspěch jen tam, kde již nepřátelský materiál (ať živý nebo mrtvý) neuspokojoval.

Milo (W—)

Generál Pershing

navštívil koncem září t. r. Francii, aby vyhledal hrob neznámého vojína a odvezl jeho pozůstatky do rodné země. Francouzský tisk uvítal vše generalissima americké armády a vzpomněl při té příležitosti jeho prvního příchodu na počátku roku 1917, kdy přijel do Francie jako generál bez vojska. Co tenkrát znamenala americká armáda? Měla 152.000 najatých dobrovolníků, jejich jádro bdělo na zachmuřených hranicích mexických a zbytku bylo zapotřebí v zemi samé. Všeobecná branná povinnost, uzákoněná v květnu r. 1917, týkala se 9 milionů občanů, z nichž bylo odvedeno 3.600.000. To byla armáda zdánlivá, armáda bez kádří, bez materiálu a nevycvičená. Avšak praktický smysl a vrozená energie americká proměnily tuto improvizaci v organizaci, která se v únoru r. 1918 stala Němcům hroznou.

To, co Američané vykonali za jediný rok, jest z celé války skutek nejpodivuhodnější. Bylo zapotřebí nejen ozbrojiti, ale také přepraviti tuto ohromnou armádu z Ameriky do Evropy přes oceán, ohrožený německými ponorkami. Nebylo však ani dosti zbraní, ani dosti lodí. Americké továrny, které od roku 1914 pracovaly již pro Dohodu, přemohly všechny překážky za jediný rok, právě v době (v březnu 1918), kdy Ludendorff, spoléhaje na toto osudné zpoždění, shromáždil na západní frontě všechny uvolněné divise z ruské fronty, aby velkou ofenzivou prolomil francouzsko-anglickou frontu před příchodem Američanů. V té době bylo ve Francii jen deset amerických divisí po 27.000 mužích, z nichž ještě dvě byly v klidném úseku, dvě byly rozptýleny po francouzských plucích a dvě ve výcviku.

V květnu 1918 nastal obrat. Od té doby dopravovala Amerika do Francie měsíčně 250 až 300 tisíc amerických vojáků i se vším ohromným materiálem, takže 1. listopadu 1918 bylo ve Francii již 1.800.000 mužů, z nichž 1.100.000 tvořilo 31 divisí. Za celou dobu nebyla ani jedna loď potopena.

První se dostaly do boje divise 26. a 42. ve Vogesách a u Woëvru, a odrazily skvěle prudké německé útoky. V květnu zúčastnila se první divise bitvy u Montdidieru. Divise druhá se vyznamenala v krajině u Château-Thierry. Koncem srpna z první americké armády utvořen sedmý armádní sbor, jemuž svěřen úkol dobýti pevnůstky Saint-Mihielské, hluboko vklíněné již od roku 1914 do francouzské fronty. Dne 12. září dobyli Američané velikého vítězství u Woëvru a pevnůstka Saint-Mihielská ztečena. Byl to slavný den armády americké, která dokázala Němcům, že její první pokus jest kusem mistrovským. Pak to byla bitva na Mose (Meuse), těžká to bitva, již se zúčastnilo 22 amerických divisí a která mluví svými 15.000 hroby na hřbitově Romagne-sous-Montfaucon. Dne 11. listopadu 1918 obsadila americká armáda spolu s Francouzi Sedan, aby napravena byla porážka z r. 1870.

Těchto krátkých ale slavných bojů vzpomínala Francie, vítajíc na své půdě nejvyššího velitele spojenecké armády, s níž kráčela k společnému vítězství.

Rychlost plavby Panamským kanálem.

Zajímavá data o rychlosti plavby válečných lodí Panamským kanálem přináší Army and Navy Journal. Oddíl atlantického loďstva Sp. St. S. A., čítající 7 bitevních lodí (190.000 t), projel kanálem za 72 hodin, včetně nakládání uhlí, vody a aprovisace v území kanálu. (Jedna loď potřebuje k plavbě kanálem 10 hodin)

Zkoušky s bombardováním lodí s letadel v červnu a červenci 1921 v Americe.

Starých německých lodí vydaných Německem Spoj. Státům bylo použito ke zkouškám dělostřeleckým a k bombardování s letadel. Bomby byly vrhány s výše asi 1200 metrů; nutno ovšem podotknouti, že lodě se pohybovaly velmi pomalu a stejnoměrně a že letci nebyli znepokojováni střelbou protiletadlovou. Procento projektilů, které zasáhly cíl, bylo nepatrné, bylo však nicméně shledáno, že k potopení lodí není nutno, aby byl cíl přímo zasažen; výsledků nejpozoruhodnějších bylo docíleno explozí projektilů pod vodou v bezprostřední blízkosti lodí. Projektil zde účinkoval jako mina.

Komise expertů, již bylo uloženo zkoumat výsledky těchto zkoušek, dospěla k poznání, že ozbrojení lodí proti letadlům jest nevyhnutelné.

Konec vlnkové lodí.

Rozmach válečných strojů v posledním století vytlačil svými důsledky vyšší velitele úplně z bitevních bojových posád do vzdáleného týlu, do středu komplikované sítě rozličných spojovacích prostředků. Jen námořnictvo má dosud svého velitele ve svém středu v bojové čáře, a obvykle nejsilnější a nejmodernější loď zastupuje dnes někdejší „Feldherrenhügel“ pozemních vojsk. Avšak i u námořnictva počíná se jevit vliv moderního válečnictví na vrchní vedení, a Sp. St. S. A. vypravují zvláštní loď pro vrchního velitele loďstva, která je velmi rychlá a moderně zařízena, jak toho vyžaduje dnešní vedení. Jest to první průlom v taktickém velení námořním, který v obdobném způsobu již dlouho byl samozřejmý v bojích na souši.

Mil. O. Ngr.

Pozorování z tanku.

K nedostatkům tanků náleží obtížné pozorování okolí, ať za účelem pohybu nebo účinku. Proto nebylo také lze v bojích světové války využití tank plnou měrou, a byly činěny pokusy dáti vozům nejen lepší „oči“, nýbrž i poskytnouti současně lepšího krytu před střelami a střepy. Obtížný tento problém byl rozřešen v Sp. St. S. A. stroboskopem, jímž jest otáčivý válec (deska) s výřezy. Rozměry výřezů a rychlost pohybů jsou takové, že oko zachycuje obraz přibližně každou desetinu jedné vteřiny, majíc dojem úplného souvislého obrazu pozorovaného kraje nebo předmětu. Výřezy jsou dostatečně úzké, že jimi střela nepronikne a podloženy jsou silným netřítiscím se sklem, které brání, aby do tanku nepronikly střepy a roztavené olovo dopadajících střel, a aby nebyl zraněn jimi pozorovatel. Doufá se, že takovým způsobem bude posádce tanku umožněn rozhled v celém okruhu a současně poskytnuto úplného úkrytu.

Mil. O. Ngr.

Ústav pro balistiku.

Spojené Státy mají při universitě v Clarku laborator pro balistiku, organizovanou za války po způsobu německého ústavu v Charlottenburku. Tato laborator zvaná Ballistic Institute, jež má za úkol studovati všechny otázky vztahující se k balistice, jest bohatě dotována Akademii věd, poradním sborem námořním atd. a disponuje dokonalejšími a přesnějšími přístroji.

*Munice německé pěchoty ve světové válce.**

Zavedený náboj *S* (*S* = Spitzgechoß) se osvědčil za války úplně. Kulomety vyžadují pružné povolnosti, pevnosti tahu a ohebné vnější stěny; podmínkám těm vyhověl náboj *S* s jednotným pouzdrem (*E* = Hülse) pro ručnice vz. 98, krátké ručnice a kulomety. Nepředvídané rychlé rozmnožení vojsk a kulometů prázdnilo rychle skladiště pro střelivo. Poněvadž bylo Německo brzy odříznuto od světového oběhu, bylo třeba použití náhražek, změnit výrobu atd. Začátkem roku 1915 byl snížen obsah mědi u mosazného pouzdra, začátkem roku 1916 bylo zavedeno u cvičebné munice v zázemi tenké železné pouzdro; koncem roku 1916 byla již vojska před nepřítelům vyzbrojena municí se železným pouzdrem a vyslovila se o ní příznivě. Ovšem musila býti ta munice dodávána tukem obalená. V létě 1915 byl obal z niklové mědi u plášťů střel nahrazen obalem z tombaku, poněvadž se nedostávalo niklu. Aby se spořilo antimonem, bylo jádro střely hotoveno z měkkého olova místo z olova tvrdého. Pro nedostatek cinu, a poněvadž poměry na Soči nedovolovaly časem dolovat rtuť v Ildriu, bylo nutno pomýšlet na změnu zápalky. Místo cinového lupenu bylo ke krytí zápalné látky užito olova a později do konce i papíru. Procentní obsah třaskavé rtuti v zápalné látce byl snížen. Během roku 1916 se přešlo od prachu bavlněné celulosity k prachu z dřevěné celulosity. Konečně byl z úspornosti snížen o něco málo i náboj prachu.

Přes všechny tyto výdatné změny osvědčila se munice na všech bojištích v tak rozličných podnebích.

Neprátelská letadla se obrnila, Francouzové používali v zákopech štítů z pancéřové oceli a cítili se bezpečnými před municí německé pěchoty. Bylo zapotřebí větší průrazné síly.

* Technik und Wehrmacht, 3. a 4. seš. 1920.

Zkušební komise pro ručnice (Gewehrprüfungskommission) už v míru sestrojila na základě válečných zkušeností z Mandžurska a z Balkánu vzory střel s jádrem (Kerngeschosse) a bylo možno beze všeho začít s výrobou ve velkém. Střely ty prorazily 4·5 mm ocelové desky kolmo postavené na 1400 m, při sklonu 60° na 900 m. Munice — špičatá střela s ocelovým jádrem (Spitzgeschoss mit Stahlkern [S. m. K.]) osvědčila se znamenitě proti cílům na zemi i ve vzduchu. Recept byl je menší než u střely S. Těto přednosti bylo využito pro nepřímou střelbu kulometů, i obdržela zbraň ta těžkou munici S (schwere S Munition [s. S]). Střela má skoro týž tvar, je o něco kratší než střela munice S. m. K. a má jádro olovené. Bylo jí lze použít až na 2500 m.

Střelci v letadle žádali takový prostředek, aby mohli při boji letadla proti letadlu přezkoušet polohu dráhy střel (Geschoßgarbe). Proto byly zavedeny střely nástřelné (Luft einschießgeschosse), jež třístice se na určité vzdálenosti tvořily bílý obláček. Později bylo jádro střely S. m. K. zkráceno a vsunutím světelné látky proměněno ve svitovou střelu (Leuchtpurgeschoss), která označovala barevnou světlou stopou svou dráhu. Tím, že byla přední část ocelového jádra podržena, zůstala střela účinnou. Pro boj ze země hodila se střela ta jen výjimečně, poněvadž vzdálenosti střelby bývaly z větší části takové, že svitivá látka by bývala spotřebována dříve než střely doletěly poblíže cíle.

Angličané užili v boji vzdušném nejostřejších prostředků — střel zápalných. Po vzoru anglickém byl plášť střely S. m. K. vyplněn dvěma jádry olovenými a mezi ně vsunuta výplň kostiková. Z malého zaletovaného otvoru, který se na cestě hlavní opět otevřel, tryskal tekutý kostik a zapaloval látku zápalné.

Balon, na začátku války zdánlivě znehodnocený, uplatnil se již roku 1915 a stal se v bitvách na západě nepostradatelným a důležitým prostředkem pozorovacím; tím se stal též vdečným cílem pro útoky letadel. Rychle letící střela pěchoty mu neškodí. K zanicení se hodí výbušné plyny, které se vytvoří, když se náplň balonu smísí se vzduchem. Bylo nutno sestrojiti zápalné střely se zápalníkem velmi citlivým, jež zapalovaly ohnivým ohonem své zápalné látky traskavý plyn, vytvořivši se u východu střely z balonu. Kromě střel s kostíkem, jež také vyhovovaly, hodily se k tomu Adlerovy střely balonové. Předchůdcem této jemně sestrojené střely rakouské byla německá střela Lentzova, kterou se střílelo z 11 mm myslivecké pušky r. 71 a vyhovovala.

Jak se zachovají všechny uvedené druhy střeliva při delším uložení, o tom nelze říci nic; zkušeností není. Třeba provést delší pokusy. G. S.

Vynález pro strojní pušky.

Rozsev u cíle se dosud neděl samočinně, nýbrž rukou; tím závisela strojní puška úplně na střelci a na jeho chybách. Trojnásobná činnost (současné mířit, rozsevat do hloubky a do šířky) zabírala střelce tak, že v rozčilení boje zapomněl obyčejně na jednu z těch činností. Rány šly buď vysoko nebo nízko, střelec „střílel hnízda“, t. j. místo aby rozseval stejnoměrně, zdržel se na mnohých místech příliš dlouho a škulbl pak puškou nalevo nebo napravo, čímž mnohé části cíle nebyly vůbec zasaženy.

Setník v. Rauffuß a jeho spolupracovník Jaeschke sestrojili samočinný přístroj pro postranní rozsev, který se hodí pro každou strojní pušku. Strojní puška rozsevá postranně tak dlouho, až vystřelí pás 250 nábojů. Při tom lze vzdálenost jednoho dopadu od druhého upravit. Nejmenší taková vzdálenost je na 1500 m 27 cm, na 500 m 9 cm, na 30 m 4·5 mm. Úpravu tu lze provést jen při vzdálenosti střelby do 1500 m.

(Allgemeine Schweizerische Militärzeitung č. 18, 1920.)

Dokument o vylodovacích operacích německých

nalezen byl v archívech Němců opuštěných. Jest to rozkaz datovaný 30. listopadu 1917, jehož předmětem jest: příprava vylodovací na ostrov Zuid-Beveland v případě „K“. Není z něho sice možno odhaliti případ, o nějž jde, klíč k němu však nalezneme v instrukcích generála Mosera.

Dle gen. Mosera německé velitelství v r. 1917 počítalo s možností vylodění anglických vojsk nejen na pobřeží belgickém, ale také — ať se souhlasem či bez souhlasu Holandska — ve Flandrech a na ostrově Walcheren za účelem zmocnit se Antverp a ústí Šeldy a vpadnouti přes Gent a Brussel do zad německé severní armády. Dokument otištěn v únorovém čísle (1921). Revue milit. gén.

Výroba lokomotiv v Německu před válkou a za války.

Před válkou mělo Německo dvacet velikých továren na lokomotivy, z nichž dvanáct pracovalo jen pro export. V posledních letech předválečných vyrobilo se v Německu průměrně 4000 lokomotiv za rok o váze asi 183.000 tun. Dráhy německé z nich obdržely asi 2520 lokomotiv o 140.500 tunách a export 1480 lokomotiv o váze 4250 tun. Továrny zaměstnávaly asi 35.000 dělníků a průmysl pomocný, který pracoval součástky asi 200.000 dělníků.

Státní dráhy německé obdržely ročně asi 1350 lokomotiv o váze asi 100.000 tun. Od 1. srpna 1914 do 31. října 1918 bylo dodáno státním drahám německým 7870 lokomotiv o váze 6,370.000 tun, průměrně ročně 1850 lokomotiv o 150.000 tunách. Spojencům německým bylo v téže době dodáno 10.993 lokomotiv.

Tělesná výchova v Německu.

K dovršení výborné organizace nesčetných sportovních spolků chystá se v Německu uzákonění tělesné výchovy a praktického sportu národního od dítěte až po jinocha. Cíl německý jest průzračný. Návrh nového zákona, který bude předložen parlamentu, jest dílem poručíka Karla Diema a jest v mnohém směru podoben projektovanému zákonu francouzskému. Zajímavé jest, že Francie pro svou půlmilionovou armádu prelinuje k účelu tělesné výchovy 2 miliony franků, kdežto Německo chce pro svých 100.000 vojáků věnovati na účely tělesné výchovy 22 milionů marek.

Letadla bez motoru.

V soutěži letadel bez motoru v Gersfeldu podařilo se inženýru Klempererovi uletět jednou 1670 metrů ve 4 minutách, podruhé 2010 m v 5 min. 30 vteř.; Martensovi 3580 m v 5 min. 26 vteř. a Kollerovi 4200 m v 5 min. 5 vteř. Byl svržen s výše 920 m, proletěl inž. Klemperer v 13 minutách 5 kilometrů. Po celou dobu zachoval aparát úplnou stabilitu a vzdaloval se své horizontální polohy po deset minut jen velmi zvolna. O podrobnostech německý tisk mlčí.

Nejvyšší rada národní obrany.

Aby Francie byla zabezpečena proti překvapením podobným roku 1914, jenž ji zastihl zhlou nepřipravenou k mobilisaci průmyslu, zemědělství, techniky i administrativy, vybudovala si nejvyšší autoritu — dekretem ze dne 17. listopadu 1921 — jejímiž členy jsou zástupci všech ministerstev a volení experti a která sluje: nejvyšší rada národní obrany (Conseil supérieur de la Défense nationale.)

Ukolem této rady jest připravovati za míru: organizaci státního a správního mechanismu pro dobu válečnou, rozdělení národní energie na úsilí jen vojenské a na orgány zabezpečující život národu, organizaci činnosti zemědělské, obchodní a výrobní, zabezpečení prostředků komunikačních pro veřejnost, pravidelnou výchovu mládeže, prostředky zdravého základu finančního.

Nejvyšší rada jest vybavena dvěma orgány: komisí studijní a stálým generálním sekretariátem. Studijní komise jest orgán pracovní. V ní zastoupena jsou všechna ministerstva a důležité služby, v jejím čele stojí prezident ministerské rady a ustanovuje z ní svého zástupce. Členové jsou rozděleni na čtyři sekce; každá studuje svůj zvláštní předmět a sice:

- I. všeobecnou organizaci národa za války,
- II. vedení války,
- III. všeobecné zásobování země a doprava všeho druhu,
- IV. výroba všeho druhu.

Ke komisi zatím také přičleněna sekce vzduchoplavecká založená 1. července 1921. Každá záležitost jest zastoupena v radě zpravodajem, jež určuje předseda sekce. Stálý generální sekretariát jest orgán výkonný, jemuž přísluší:

1. soustřeďovati v sobě záležitosti podřízené studijní komisi nebo radě,
2. připravovati a utřídovati práce sekci a podporovati zpravodaje,
3. zpravovati ministerské oddělení o rozhodnutích nejvyšší rady a starati se o provedení.

Sekretariát podléhá zástupci státního tajemníka a má přiděleného generála, jenž jest jmenován ministrem války.

*Válečné ztráty evropské.**

Jest nutno bráti zřetel i na druhotní průvodní úkazy, které budou ještě dlouhou dobu po válce mnohým generacím pramenem neštěstí a úpadku; proto bude možno teprve po delších letech sestaviti úplný přehled všech škod, které světová válka přivodila kulturnímu a národně hospodářskému pokroku Evropy. Mnozí národové jsou dodnes v nejmutnějších poměrech, jež dovolují jen ponenáhle zotavení, jiné státy musely až do posledního okamžiku vésti boj na svých hranicích, takže scházejí dosud všechny podklady všeobecného vědeckého

* Schweizer Vierteljahrsschrift für Kriegswissenschaft, sešit 2., ročník 1921. Rubrika: Rundschau.

posudku druhotných následků války. Dosavad lze podat spolehlivý obraz jen potud, pokud se běže zřetel na přímé následky válečné, to jest na ztrátu lidských životů na frontách a v úzadí.

Těto úloze se podvolil „Selskabst for Social Forsken of Krigens Folger“ v Kodani, jenž převzal obtížný úkol, zpracovati všechny úřední i soukromé statistiky o ztrátách u vojsk a v etapě, pokud jich lze dosáti; na základě těchto dat, jež byly objektivně srovnány, bylo lze sestaviti posud jedinou statistiku přímých následků války, vědecky spolehlivou.

Následující data dal ředitel jmenované společnosti pisateli těchto řádků (E. V.) k dispozici: Nejpresnější jsou ta data, která se týkají vojenských ztrát, protože statistika vojenských úřadů, jež arci z pochopitelných příčin zůstala veřejnosti po dobu války utajena, podává úplně a přesné údaje.

Při údajích o úmrtnosti osob civilních byly vzaty za podklad zprávy nemocničních pokladen, statistických státních úřadů a podobných institucí, ne vždy jednotné a objektivní; ale bylo i zde dbáno toho, aby byly kriticky porovnány údaje, které pocházejí z různých pramenů, aby tak bylo dosaženo pokud možno úplné spolehlivosti.

Nutno však přihlížeti k tomu, že statistiky některých států (zejména Ruska a zemí balkánských) nemají podkladem zjištění úřední, nýbrž jen dohady.

Velmoci jsou však dík práci svých statistických úřadů zastoupeny číslicemi úplně spolehlivými. Povšechně byla zachována zásada, použití při neshodách pramenů čísel nižších; uvedená statistika obsahuje tak nejnižší výsledky, jejichž hrozná závěry nejsou tedy nikterak přehnané.

Tyto závěrečné výpočty jsou:

	Ve válce padli	Ztráty úbytkem porodů a zvýšenou úmrtností	Celkem
Německo	2,000 000	4,300 000	6,300 000
Rak.-Uhersko	1,500 000	4,300 000	5,800 000
Anglie	800 000	1,050 000	1,850 000
Francie	1,400 000	1,940 000	3,340 000
Italie	600 000	1,680 000	2,280 000
Belgie	115 000	260 000	375 000
Bulharsko	65 000	210 000	275 000
Rumunsko	159 000	351 000	510 000
Srbsko	690 000	960 000	1,650 000
Evropské Rusko	2,500 000	10,500 000	13,000 000
Celkové ztráty uvedených 10 evropských států	9,829,000*	25,551,000**	35,380,000

Tyto ztráty mnoha milionů mužů samozřejmě působily nepříznivě na poměr mužů k ženám a oloupily mnohé statisíce dívek o možnost provdati se. Vždyť v uvedených 10 státech vstoupil nadbytek žen z 5.2 mil. (1913) okrouhle na 15 mil. (1920).

Na 100 mužů ve stáří mezi 18 a 45 lety počítáno bylo žen:

	1913	1919
v Německu	1005	1180
v Rak.-Uhersku	1048	1230
v Anglii	1078	1175
ve Francii	1017	1230
v Itálii	1109	1220
Průměrně	1045	1205.

Úbytek porodů v letech válečných, nesmírně důležitý pro celkový vzrůst počtu obyvatelstva pro budoucnost, byl přirozeným následkem toho, že byla velká část mužů všech států povolána do zbraně. Přehled podávají tyto údaje:

z mužů bylo povoláno do zbraně: v Německu 35%,
v Rak.-Uh. 35%,
v Anglii 26%,
ve Francii 36%,
v Itálii 29%.

Pokud se týče otázky, kolik bylo kterého roku povoláno mužů do zbraně, bylo zjištěno, že Německo již v prvních měsících války mobilisovalo $4\frac{1}{2}$ mil. mužů (t. j. 33% všech vojensky povinných); koncem roku 1915 stálo $8\frac{1}{2}$ —9 mil. mužů (60% branců) ve zbraní, konečně do června 1918 asi 11 mil. mužů (80%); ale od tohoto čísla nutno odečísti lidi padlé a zajaté za válečných let, takže v okamžiku průměří lze čítati nejvýše 9 mil.

V Rakousko-Uhersku byl časový postup povolávání rychlejší než v Německu; rakouští domobranci (kteří dříve sloužili) všech ročníků byli již začátkem podzimu 1914 mobilisováni, domobranci (kteří nesloužili) mladších ročníků povoláni byli v listopadu téhož roku.

* Počet padlých a zemřelých osob vojenských.

** Oběti, kterých si vyžádaly v úzadí válečné nemoci, nouze o potraviny a úbytek porodů.

V prvních měsících r. 1915 byly povolány prostřední a starší ročníky domobranců, kteří dříve nesloužili.

V první polovině r. 1915 byla prodloužena branná povinnost na 43—50leté a zároveň byli všichni branci, uznáni dříve za neschopné, podrobeni novým přehlídkám. Celkem mělo Rakousko-Uhersko v roce 1916 asi 70% všech branců ve zbraní, potom roku 1918 asi 85%, takže bylo dosaženo přibližně stejných poměrů, jaké jsme viděli v Německu.

Uherská polovice mocnářství dodala (podle údajů válečného ministerstva) společnému vojsku 84% uherských branců, t. j. celkem 3,631.556 mužů.

V okamžiku příměří byl celkový počet rakousko-uherské armády asi 9 milionů, tedy asi tolik, jako v Německu.

Poměry Velké Británie byly úplně jiné, než vojenské poměry mocností středních. Tam nebylo stálého lidového vojska, a byl nejdříve učiněn pokus, nabytí dostatečné válečné moci verbováním, tak jak se to dělo v míru. Ale ty pokusy nepřinesly kýženého výsledku; proto byla v říjnu 1915 připravena všeobecná branná povinnost, nejdříve tím, že byly registrovány ročníky 18-20letých. V prosinci bylo zaneseno do listin již asi 2,000.000 branců, při tom však bylo Irsko vyňato.

V únoru-březnu 1916 byl novým zákonem povolání nejprve všichni muži svobodní a bezdětní vdovci, v březnu pak byla branná povinnost ještě rozšířena na všechny muže od 18 do 41 let; v dubnu 1918 zvýšena hranice stáří na 50. rok; současně rozšířena služební povinnost i na Irsko, ale tento zákon nebyl přísně prováděn.

Koncem r. 1917 mělo pozemní britské vojsko celkovou sílu 8 milionů, z nich 4 miliony tvořily kontingent osad a dominií (údaje Statesmans Yearbook 1919).

Statistika uvedená v „Bankers Magazine“ z „Round Table“ udává však celkový počet všech povolovaných v Anglii bez osad až na 6 milionů.

O vojenské síle Francie jsou uvedena tato čísla úředních pramenů:

francouzská armáda měla 15. srpna 1914	3,874.000 mužů,
1. února 1915	4,998.000 „
1. ledna 1916	5,206.000 „
1. ledna 1918	5,192.000 „

Ztráty francouzské mají padlých 1.4 mil., takže bereme-li zřetel i na zajaté, lze celkovou sílu francouzských armád odhadnouti asi na 7 mil. mužů.

Italie měla po dobu války asi 5 mil. mužů ve zbraní (na základě „Statesmans Yearbook 1919“, jenž se odvolává na úřední údaje).

Jaký byl poměr ztrát k počtu obyvatel, ukazují tato data:

	Padli	Ztráty úbytkem porodů a zvýšenou úmrtností	Celkem
Německo	3%	6.3%	9.3%
Rak.-Uhersko	2.9%	8.1%	11%
Anglie	1.7%	2.3%	4%
Francie	3.5%	4.9%	8.4%
Italie	1.7%	4.7%	6.4%
Průměrně	2.6%	5.5%	8.1%

Tyto značné ztráty se ovšem odrážejí v nynějším počtu obyvatelstva jmenovaných států:

	Obyvatelstvo 1913	Při normálním vývoji 1919	Skutečný počet 1919
Německo	67.4 mil.	71.8 mil.	65.5 mil.
Rak.-Uhersko	52.7 „	55.6 „	49.8 „
Anglie	46 „	48 „	46.5 „
Francie	38.7 „	39.9 „	36.6 „
Italie	35.4 „	37.5 „	35.2 „
Součet	241.2 mil.	253.2 mil.	233.56 mil.

Celkový počet obyvatelstva uvedených pěti evropských států klesl tedy okrouhle asi ze 242 mil. (1913) na 234 mil. (1919), místo aby se zvýšil na 254; poslední číslo bylo určeno tak, že bylo použito procentního poměru pro vzrůst obyvatelstva doby předválečné na dobu válečnou.

Další číslíce ukazují obdobné konečné výsledky válečných ztrát čtyř menších států evropských, které dosud nebyly brány v úvahu:

	Padli	Ztráty úbytkem porodů a zvýšenou úmrtností	Celkem
Belgie	1.5%	3.4%	4.9%
Bulharsko	1.4%	4.3%	5.7%
Rumunsko	2.1%	4.6%	6.7%
Srbsko	14.8%	20.2%	35.0%
Průměrně	4.2%	7.2%	11.4%

Celkový počet mobilisovaných v těchto státech je udán takto:

Belgie	75.000	(20%	mužského obyvatelstva),
Bulharsko	550.000	(23%	)
Rusko	750.000	(19%	)
Srbsko	750.000	(30%	)

O ztrátách ruských jsou také statistické údaje, ale — jak již připomenuto — mají podklad jen v dohadech, a proto zde uvedeny nejsou.

O zámořských válčících mocnostech, zvláště o Spojených Státech a Japanu, není přesných údajů; ale ty mají jen nepatrné přímé ztráty válečné. Oběti amerického vojska na evropských frontách jsou odhadnuty celkem na 52.000 mužů.

Jako úhrnnou ztrátu světovou ve válce lze uvést počet 40.000.000 lidí; z těch padlo 12.000.000 na bojištích. E. V.

Oběti války a veřejná doprava.

V konferenci o úpravě veřejného provozu, konané ve Washingtonu, byl zjištěn zajímavý fakt, že za světové války ztratily Spojené státy severoamerické v boji 48.000 lidí, ve stejné době na území Spojených států však stalo se 91.000 lidí, z toho 25.000 školních dětí, obětí veřejné dopravy. (Mil. O.)

Francouzské ztráty za světové války.

Francouzský měsíčník „Les archives de la grande guerre“ v čís. 20. z roku 1921 přináší stať o ztrátách za světové války. Celkem mobilisovala Francie za války 7.740.000 lidí, z nichž bylo 6.830.000 bojovníků a 910.000 mužů, jichž bylo použito ke službám. S domorodci bylo mobilisováno celkem 8.213.000 lidí. Celkové ztráty mužstva byly tyto: 1.347.000 mrtvých a nevěstných, a 506.500 zajatců. 800.000 mužů bylo vyřadeno pro invaliditu způsobenou těžkým zraněním. Důstojníků bylo mobilisováno 195.000; z toho náleželo bojovníctvu 157.000, službám 37.500. Mrtvých a nevěstných bylo v celku 36.179. Největší ztráty měla pěchota; připadalo u ní mrtvých a nevěstných 22,9% celkového počtu mobilisovaných pěšáků, u důstojnictva 29%. Jízda utrpěla absolutních ztrát 7,6% svého úhrnného počtu; jezdeckí důstojníci 10,3%. Dělostřelectvo: mužstvo 6%, dělostřelečtí důstojníci 9,2%. Ženíjní vojsko: mužstvo 6,4%, důstojníci 9,3%. Letci: mužstvo 3,5%, důstojníci 21,6%. Vzduchoplavectvo: mužstvo 2,7%, důstojníci 5,7%. Vozatajstvo: mužstvo 3,6%, důstojnictvo 4,4%. Automobilní vojsko: mužstvo 1,7%, důstojníci 1,9%. Ostatní služby: mužstvo 3%, důstojníci 4,1%. V celku činily ztráty mužstva 16,1%, důstojnictva 18,9%. V jednotlivých údobích byly tyto ztráty:

Od roku 1914 do 1. prosince 1915: 664.000 mrtvých a nevěstných, 255.000 zajatců, 402.000 propuštěných.

Od 1. prosince 1915 do 31. prosince 1916: 271.000 mrtvých a nevěstných, 104.000 zajatců, 164.500 propuštěných.

V roce 1917: 139.000 mrtvých a nevěstných, 53.000 zajatců, 84.500 propuštěných.

V roce 1918: 273.500 mrtvých a nevěstných, 94.500 zajatců, 149.000 propuštěných.

Raněných bylo úhrnem za celou dobu války (i s rokem 1919) 3.594.889; nemocných 4.988.213. MilO.

Alliance mezi Polskem a Československem.

Senátor Lucien Cornet přimlouvá se vřele v úvodníku časopisu „La France militaire“ ze dne 15. října pro alianci českopolskou a končí svůj článek slovy: „Všechno půjde dobře, jestliže Polsko uposlechne vzácné rady jednoho ze svých nejlepších synů Smarzewského, který praví, že dlouhé poddanství zničilo u Poláků všechnen smysl pro sousedství. Je tomu skutečně tak. Poláci, roztrpčení více než stoletým cizím jhem, vidí nepřátele téměř všude, vyjma ve Francii a to i nás opravňuje, abychom jim poradili zbavit se oné přílišné nedůvěry k lidem, kterým — jako Čechům — hrozí společné nebezpečí a kteří chovají vzpomínky na tytéž zkoušky způsobené tímž nepřítelem.“

Činnost mezinárodního suverenního řádu rytířů Maltézských za světové války.

Rytíři maltézští prokázali se za světové války řádem mezinárodním a neutrální suverenní moci, pomáhajice na všech bojištích dohodě i ústředním mocnostem svou vzorně zařízenou, velikým nákladem udržovanou zdravotní službou. Účastnily se jí skoro všechny větve tohoto staletého řádu (založen roku 1018).

1. Sdružení italských rytířů reorganisovalo svoji zdravotní službu, vystrojilo nemocniční loď „Královna Margherita“, vystrojilo hned při vyhlášení mobilisace čtyři zdravotní vlaky, každý pro 306 raněných, pět záchranných stanic na nádražích, válečnou nemocnici o 356 lůžkách.

Vlaky vykonaly 641 cest, dopravily 148.016 raněných a proběhly celkem 483.948 km.

Každému vlaku velel řádový rytíř za pomoci dvou lékařů, jednoho úředníka, čtyř sester a dvaceti ošetřovatelů.

Záchranné stanice poskytl pomoc 87.390 vojenským i občanským osobám.

Válečná nemocnice souverenního řádu byla v Tagliano (Civiale) a přijala přes 2000 raněných, ošetřovaných čtyřmi lékaři, šesti sestrami a dvaceti ošetřovateli pod velením řádového rytíře.

Zemská řádová nemocnice byla v Římě v nádherných místnostech papežské nemocnice sv. Marty, propůjčených papežem Benediktem XV. Měla prvotřídní zařízení chirurgické, oddělení pro vnitřní nemoci, choroby zubů, očí, nervů a zvláštní oddělení pro nemoci srdce, jediné v celé Itálii. Ošetřila 5200 raněných a nemocných.

Celé činnosti zúčastnilo se 40 řádových rytířů, 40 lékařů, 25 správních úředníků, 20 kněží, 50 sester, 600 ošetřovatelů.

V Neapoli zařídili chirurgický sál, v Miláně ambulanci lékařsko-chirurgickou a v Palestině hospic v Tantuře u Betléma v Magianico na jezeře Lecco útulnu pro nekuřivé vojenské děti.

2. Sdružení francouzských rytířů Maltézských zařídilo válečnou nemocnici v Ansemontu na bitevní čáře Saint-Michel-Verdun. Byla to nemocnice prvního řádu. Prošla skoro celou francouzskou frontu a ošetřila 1250 raněných ve 35.000 léčebných dnů. Spravoval ji řádový rytíř, dva lékaři, jeden kněz; ošetřovateli byli ostatní rytíři a dámy řádové a sestry.

3. Sdružení slezských rytířů i v míru vydrží šest nemocnic. Za války zřídilo tři lazarety pro první pomoc a ve slezské provincii 43 lazarety. Ošetřovatelů a ošetřovatelek bylo 1212. Kromě toho řádový vlak dopravil na 20.000 raněných z různých bojišť, vykonav 80 cest o 140.000 kilometrů.

Šest řádových nemocnic konalo službu na francouzské frontě.

4. Sdružení anglických rytířů založilo v Londýně dvě nemocnice: sv. Jana a sv. Alžběty, které posloužily asi 3600 raněným.

5. Sdružení rýnsko-vestfálských rytířů vykonalo vydatnou činnost. Jeho nemocniční řádový vlak (o 300 lůžkách) vykonav 105 cest a dopravil 24.943 vojinů.

Sdružení založilo 24 lazarety, v nichž umístilo 34.080 raněných, ošetřovaných po 2.357.618 léčebných dnů; dále založilo nemocnice v Kensburgu, Ermelungově a v Rakelwicz. V Adelhornu byl lazaret s 15 lůžky pro důstojníky a 70 pro mužstvo; bylo v něm 1355 raněných po 82296 léčebných dnů.

V Belgii zřízeny byly útulky pro cestující, ambulance, nemocnice a vojenské lazarety se 7692 ošetřovatelkami a 850 ošetřovateli.

V čele byl řádový rytíř, jemuž bylo podřízeno 36 rytířů.

7. Velkopřevorství v Čechách zmobilisovalo svých osm nemocničních vlaků (každý pro 150 raněných), které vykonaly 1351 jízdu o 1.133.357 km dopravivše 393.357 raněných a nemocných.

Každý vlak provázeli dva řádovi rytíři, tři lékaři, úředník, 4 ošetřovatelky a 20 ošetřovatelů.

Ještě po válce pomáhaly vlaky při repatriaci a ještě dnes jest jeden nemocniční vlak nápomocen Československé republice ve službě naší armády.

Velkopřevorství založilo 5 chirurgických skupin a polních nemocnic bezprostředně za bitevní čarou.

Těž založilo tři záložní nemocnice v Poetzleinsdorfu, ve Vidni a v Bilinech na vlastní účet, 4 ústavy pro rekonvalescenty (dva ve Vidni, jeden v zámku Prahu v Dolních Rakousích a jeden v Pohledu v Čechách.)

Také v Sofii v Bulharsku zařídilo velkopřevorství velkou nemocnici, která ošetřila 9.760 raněných.

Řád byl v upřímném styku se všemi vládami válečnických národů, jsa ode všech uznáván jako souverenní jednotka i s historického stanoviska i se stanoviska své mezinárodní humanitní činnosti nynější. Dnes kdy sklenula se opět duha míru, snaží se souverenní řád rytířů maltézských i na dále podporovati mravní a hmotný pokrok národních států.

Fra Jan Westfál, sekretář řádu rytířů Maltézských.

*Posvátné knihy vojenské. *)*

Mezi šestým a druhým stoletím před Kristem — pravděpodobně za vlády třetí dynastie, která vedla mnoho válek — napsány byly v Číně knihy o umění vojenském, zvané Vu-King t. j. *Posvátné knihy vojenské*. Autory tohoto díla, jednotného a stejnorodého, byli slavní čínští vojevůdce Sin-Tsé, U-Tsé a Se-Ma, kteří byli nejen mistry v umění válečném, ale také mistry slova. Spisy zachovány byly až na naši dobu a přeloženy koncem XVIII. stol. do francouzštiny misionářem a známým sinologem, otcem Amiotem.

Válečné principy a vojenské předpisy v nich uvedené tvoří skutečnou doktrinu, která v ničem nezadá naší době, ba která — a to je velmi zajímavé — shoduje se větším dílem s principy dnešními. Pozoruhodná jest zvláště hluboká znalost lidské duše, lidských vášní a pronikavá bystrost, s jakou bylo těchto důležitých faktorů použito při posuzování válečného umění.

*) Viz článek Choletův: *Quelques réflexions sur le „facteur humain“* v č. 346 a 347. „La revue d'infanterie“.

Charakteristické rysy této čínské doktriny jsou mnohé: její filosofická a umělecká hodnota, její morálka, ale zvláště její lidskost a přirozenost. V předpisech nepřestává se tvrdit, že jest nutno znáti svazky a vztahy mezi bytostmi a věcmi, mezi příčinami a následky, mezi skutečnými fakty a náhodami. Řád, harmonie a rovnováha musí doprovázeti každý vojenský čin. Základem předpisů jest znalost člověka, nejen jako jedince, ale jako bytosti kolektivní. Doktrína zdůrazňuje nezbytnost odhalovati, rozvíjeti a využívat schopnosti lidských, individuálních a davových, a to nikoli k prospěchu jednotlivcovu, nýbrž k prospěchu celku; stará se aby nevyhnutelné potřeby lidské byly splněny, jinak nemůže obdržeti od vojáka — bez zbytečné námahy — všeho, čeho jsme oprávněni žádati; ona konečně učí respektovati právo každého člověka jakéhokoli stupně sociálního a jakékoli hodnoty vojenské.

O technice válečné však předpisy téměř mlčí. Ničeho se nedočeteme, co by nás poučilo o formacích, způsobu boje, užívání zbraní. Všechno, co se týká stránky formální neb mechanismu, jest postaveno stranou. Dva pojmy hlavně jsou podtrženy: vojevůdce a voják. Autor franc. článku omezuje se ve svých ukázkách jen na předpisy vztahující se k vojáku, jeho povinnostem, potřebám, vlastnostem a nedostatkům. Všechno ostatní ponechává zatím stranou, slibuje však větší a podrobnou studii, na niž můžeme býti právem zvědaví.

O pořádku. „Naším vojevůdcům bylo zásadou, že pořádek jest základem všeho, a kladli naň váhu. Měli předepsaná pravidla, dle nichž se vojáci učili pochodovati beze zmatku a bojovati bez nepořádku.“ (Se-Ma.)

O oddanosti k státu a o zájmu všeobecném. „Každý voják, který slouží, nesmí míti zájmů vlastních, záležitosti zvláštních, tužeb znepokojujících, nesmí dbáti rodičů ani přátel; záležitosti státní, zájem státní, touha rozmnožiti slávu státu a sloužiti mu ze všech svých sil, jsou jediné věci, které ho směji zaměstnávat. Jeho rodiče, jeho přátelé, jeho žena, jeho děti, celá jeho rodina, to jest stát; stát musí mu nahraditi vše; kromě státu nic pro něho nesmí existovati.“ (Se-Ma.)

„Jakmile armáda jest za hranicemi, zavřete za ní cesty a netrpte, aby někdo psal nebo přijímal zprávy.“ (Se-Ma.)

„Nezapomeňte nikdy, že, vedouce válku, hájíte zájmů národních a nikoli svých zájmů osobních.“ (Sin-Tsé.)

„Smíme se odhodlati k obětování života několika lidí jen tenkrát, chceme-li zachovati život většímu počtu; smíme překaziti odpočinek několika lidí jen tehdy, chceme-li zabezpečiti klid veřejný; smíme zničiti určité jednotlivce jen pro blaho pokolení...“ (Se-Ma.)

Nutnost šetřiti zájmy jednotlivcovy a zmírňovati zla válečná. „Člověk jest to nejcennější pod nebem; nutno šetřiti jeho krve, zkracovati jeho strasti; proto: neprodlužujeme války...“ (Se-Ma.)

„Státi; několik let před nepřitelem nebo vésti válku znamená: nemilovati svého lidu...; všechna vydání, všechny strasti, všechny práce, všechny námahy několika let končí nejčastěji — pro sama vítěze — jen jediným dnem triumfu a slávy, dnem, kdy zvířel...“ (Sin-Tsé.)

„Vše bude neklidno a rozjitřeno: města a vesnice, z nichž odvedou muže k vojsku, dědiny a nivy, z nichž odnesou vaše zásoby a nářadí; cesty naplní se lidmi odcházejícími a přicházejícími, všechno však nebude moci přijíti, aby nebylo příliš bezúčelných rodní, příliš neobdělávané země a příliš vydání státních. Sedm set tisíc rodní bude náhle zbaveno svých otců a svých podpor a nebude se moci věnovati svému obvyklému zaměstnání; půda zbavena bude stejného počtu svých vzdělavatelů...“ (Sin-Tsé.)

„Lidé řídí se zpravidla svým zájmem; jestliže vaše vojsko najde ve službě jen strasti a práci, neužijete ho dvakrát s výhodou.“ (Sin-Tsé.)

O činné službě, odvaze a obratnosti. „Válečník má hleděti na bojiště jako na místo svých posledních dnů: snaží-li se zůstat na živu, zahyne; jestliže se naopak nebojí zemřít, jeho život jest v bezpečí.“ (U-Tsé.)

„Kdo je obklopen nebezpečím, nečeká a neztrácí času úvahami, co by měl činiti, jedná, pracuje ze všech svých sil a nedoufá v kromobyčejnou pomoc, která by ho přivedla z rozpaků; jen ve své odvaze, ve své obratnosti a ve svém činu doufá, že najde spásu.“ (U-Tsé.)

„Dobře veleti vojsku znamená uměti je zaměstnati nepřetržitě a neunaviti je.“ (U-Tsé.)

„Snažte se, aby vaše vojsko bylo vždy bdělé, vždy v neklidu a zaměstnáno, a zabraňte, aby nezechoulostivě mrzkou zahálkou.“ (Sin-Tsé.)

Nutnost přemáhati duševní únavu. „Když byly všechny vaše rozkazy vykonány a vaše vojsko odpočívající, jeví známky bolesti, vynučníci někdy až slzy, probudte je náhle z tohoto lethargického spánku a dejte mu slavnosti; nechť se rozvíří bubny a jiné nástroje vojenské, cvičte je, dejte mu prováděti pohyby, změňte místo, odvedte je tam, kde není tolik pohodlí, kde by pracovalo a trpělo.“ (Sin-Tsé.)

O závodění. „Budete mistry v řízení svých šiků, seřadíte-li je tak, aby se navzájem předháněly v dobrých výkonech, aby navzájem zabránily zchoulostivění, nespokojenosti, piklům, desercím, zbabělosti a celé řadě neřestí, jimiž se vojáci k hanbě svých velitelů příliš často zaneužívají.“ (Se-Ma.)

O jednotě mezi bojovníky. „Dobrý vojevůdce rozestaví své šiky tak, aby ty, které bojují jen krátkou zbraní, byly vždy podporovány těmi, jichž zbraň dosáhne dále;

oběma pak necht jsou záštitou lukostřelci a všeobecně všichni ti, kteří vrhají šípy a oštěpy; jest nutno seřaditi je tak, aby pět vojáků bylo jako jeden a jeden aby se zpětinasoboval." (Se-Ma.)

O síle skupiny. „Pět mužů nerozlučně spojených, jednajících a žijících jednotně, jdoucích za týmž cílem, za týmž zájmem, majících tytéž záliby a tytéž vášně, nenalezne překážky, s kterými by nebylo; bude se podporovati v pochodech, rozněcovati v bojích, raditi v pochybnostech, utěšovati v strastech a povzbuzovati v obavách." (Se-Ma.)

O podřízenosti. „Zákony o podřízenosti vštěpovali staří mudrci s péčí největší. Aby byly zachovány a trvale prováděny, postavili je na základy nejpevnější, t. j. na sílu, na zájem vlastní a na nezbytnost. Síla způsobila, že jsou ctěny, vlastní zájem, že jsou přijímány, nutnost, že jsou zachovávány. Poslušnost musí vycházeti z vlastní vůle a záliby, musí býti hbitá a přesná, věrná a stálá" (Se-Ma.)

O náklonnosti. „Musíte milovati všechny ty, kteří jsou vám podřízeni, jako byste milovali své vlastní děti; není však třeba činiti z nich děti rozmazené; a byli by takovými, kdybyste jich nenapravovali, když toho zasluhují." (Sin Tsé.)

„Vojevůdce spravedlivý a nestranný ničí každý podnět k nespokojenosti nebo reptání a jest milován i když ukládá pokuty a tresty." (Se-Ma.)

O spravedlnosti. „Vládnouti pevně znamená: vyžadovati od každého plnění povinnosti, ale vyžadovati je s ohledem, jež předpisuje spravedlnost, opatrnost a lidskost t. j. bez tvrdosti, bez vrtolůh, bez umínivosti a nestranně." (Se-Ma.)

O odměnách. „Skvěle odměňovati znamená: uznati zásluhu, talent, krásné činy, oceniti je a zdůrazniti, dotknouti se člověka na místě citlivém, přivesti ho k dobrým činům a povzbuditi jeho odvahu." (Se-Ma.)

„Když tedy někdo z vašich lidí se vyznamená velkým činem, nespokojte se prostou pochvalou, nebo skromnou odměnou, nebo povýšením na vyšší stupeň; nestačí jen dotknouti se jeho srdce, jest třeba je proniknouti..." (Se-Ma.)

O výcviku. „Vycvičiti šiky dopodrobna, znamená: říci jim stokrát a opakovati neustále, co musí činiti a čeho se musí vystríhati, vycvičiti je ve všech pohybech vojenských, otužiti je v práci, v námaze a v strastech všeho druhu, stručně řečeno, uvésti je ve stav, že téměř nevědomky konají své povinnosti, a že se jim jich vykonávání stane sladkým zvykem." (Se-Ma.)

„Cvičte své šiky, ale cvičte je ve vhodnou chvíli, aby se neunudily, aby se neunavily bez nutnosti; všechno, co mohou učiniti dobrého neb špatného, záleží na vás." (Sin-Tsé.)

O morálce. „Jestliže vaši vojáci, kteří byli dříve udatní, stávají se bázlivými, jestliže místo síly objeví se slabost, místo šlechtivosti nízkost, buďte ubezpečeni, že mysl jejich jest zkažena, hleďte příčinu jejich zvrhlosti a vyplňte ji i s kořeny."

Jestliže někteří za různých záminek vás žádají o dovolenou, nemají touhy bojovati; neodmítněte je všechny, ale udělte ji některým za podmínek zahanbujících."

„Přijdou-li vás žádati o spravedlnost hlasem vzdorným a zlostným, vyslechněte jejich důvody a mějte k nim zřetel; avšak, když obdrželi zadostiučinění, potrestejte je velmi přísně." (Sin-Tsé.)

„Jest nezbytné, aby vojsko nevědělo ničeho o špatném nebo dobrém stavu armády; jest třeba, aby prosti vojáci a nižší důstojníci nebyli nikdy zpraveni o převaze sil nad nepřítelem, stejně, aby ničeho nevěděli o své vlastní slabosti..." (Se-Ma.)

„Bděte zvláště pozorně nad tím, aby nebyly rozsévány falešné zprávy, zabraňte všem stížnostem a všemu reptání, nedovolte, aby zlověstní augurií těžili ze všeho, co by se snad neobyčejného přihodilo." (Sin-Tsé.)

„Když jste rozvinuli své prapory, čtete v prvních pohledech svých vojáků, buďte pozorní na jejich první výkony a z jejich zápalu nebo nedbalosti, z jejich bázně nebo neohroženosti usuzujte na dobrý nebo špatný výsledek." (Sin-Tsé.)

O zužitkování schopností. „Postaviti vojáka na to neb ono důležité místo, dovede každý; ale postaviti ho vhodně a takového, který je schopen je střežiti a obhájeti, není snadné."

„Jest třeba užívati lidí k tomu, k čemu mají náklonnost; jest nutno dáti jim příležitost, aby rozvinuli své schopnosti a uplatnili je..." (Se-Ma.)

„Vojevůdce dopouští se chyby, nezná-li dřívějšího zaměstnání jednotlivců a nevytěžil-li jejich schopností." (Sin-Tsé.)

„Žádný člověk není nikdy ochoten zemřít, může-li bez hanby zachrániti ještě dny, jež mu nejsou na obtíž. Neohroženost, chabrost, láska k povinnosti, k slávě a k vlasti, mohou ovšem způsobiti, že se vydá v nebezpečí smrti, ale v hloubi svého srdce chová onen přirozený odpor, jenž jim i proti vůli zatřepe, vidí-li se blízko osudného okamžiku, jenž ho může zbaviti života. Dovolávám se zkušenosti nejneohroženějších, kteří mi to potvrdí, jsou-li upřímní." (Se-Ma.)

O zbraních. „Nesmíme ničeho zanedbat, abychom zabezpečili vojáky a vdechli jim pocit bezpečnosti proti všemu, co by mohlo přerušiti nit jejich života; budou mít tento pocit a tuto důvěru, jsou-li ozbrojeni tak, aby mohli vésti a zasaditi nejstrašlivější rány, a jsou-li dosti dobře chráněni, aby učinili neškodnými většinu ran proti nim vedených." (Se-Ma.)

„Voják nesmí být ozbrojen ani příliš lehce, ani příliš těžce; jeho zbraň nesmí být ani příliš dlouhá, ani příliš krátká. S dlouhou zbraní se nesnadno vládne, krátká zbraň se dá jen omezeně užíti. Vojáci příliš těžce ozbrojení nemají již síly bojovati, vojáci ozbrojení příliš lehce nemohou nepřítelem proniknouti ani mu odporovati. Nejvýhodnější vyzbrojení jest ono, jež činí vojáka schopným útoku a současně chrání před ranami“.

„Vozy nesmějí být všude, ani vždy tytéž; musí být forem různých dle různého účelu, jemuž slouží“.

* * *

Přečtete citované zásady, přenesme se přes dálku půl třetího tisíce let, odmyslemež si technický pokrok, a co se změnilo? Téměř nic. Jest to táž bytost lidská se svými přednostmi a nedostatky, táž duše lidská, záhadná, tajemná a nevyzpytatelná, podléhající nezměnitelným zákonům věčnosti, tenkrát jako dnes.

— 17 —

Přehled cizích revuí vojenských.)*

- Francie:** Revue d'infanterie.
Revue de cavalerie.
Revue de l'artillerie.
Revue du Génie militaire.
Revue militaire générale.
Revue militaire française.
Revue maritime.
Revue d'Etudes militaires.
Les Archives de la Grande Guerre.
Revue de l'Aéronautique militaire.
La France militaire.
Revue des Troupes coloniales.
Archives de Médecine et de Pharmacie militaires.
Le Soldat de Demain.
Bulletin officiel des Ministères de la Guerre, des Pensions, etc.
- Belgie:** La Belgique militaire.
Bulletin belge des sciences militaires.
- Švýcarsko:** Revue militaire suisse.
Allgemeine Schweizerische Militärzeitung.
Schweizerische Vierteljahrsschrift für Kriegswissenschaft.
- Anglie:** The Royal Engineers Journal.
Journal of the Royal Artillery.
Army and Navy Gazette.
Journal of the Royal United Service Institution.
United Service Institution of India.
The Army Quarterly.
- Spojené Státy:** Infantry Journal.
The Cavalry Journal.
Journal of the United States Artillery.
The Field Artillery Journal.
Army and Navy Journal.
The Military Engineer.
- Itálie:** Rivista di Artiglieria e Genio.
Rassegna dell'Esercito Italiano.
- Německo:** Militär-Wochenblatt.
Monatshefte für Politik und Wehrmacht.
Artilleristische Monatshefte.
Technik und Wehrmacht.
- Rakousko:** Technische Mitteilungen.
Oesterreichische Wehrzeitung.
- Polsko:** Bellona.
- Rumunsko:** România Militara.
- Španělsko:** Memorial de Infanteria.
Memorial de Artilleria.
Memorial de Caballeria.
La Guerre y su preparacion.

*) V příštích číslech bude o jednotlivých revuích podrobněji pojednáno.

Portugalsko: Revista Militar.

Holandsko: Mavors.

De Militaire spectator.

Švédsko: Kungl. Krigsvetenskaps-Akademiens Handlingar och Tidskrift.

Norvéžsko: Norsk Militaert Tidsskrift.

Dánsko: Militaert Tidsskrift.

Dansk Artilleri Tidsskrift.

Argentina: Revista Militar.

San Salvador: Revista del Ejército.

Chile: Memorial de Ejército de Chile.

Srbsko: Ratnik. Meseční vojní list.

Vojnički Glasnik.

Ruská revue vycházející v Bělehradě:

Vojennyj sbornik. Obščestva revnutelej vojnyh znanij.

— 27 —

Z NAŠICH REVUÍ.

V „Lectectvi“ (roč. I. Č. 9.) uveřejňuje inženýr Jos. Růžička z Brna zajímavou studii „O vývoji, podstatě a významu letecké fotogrammetrie“. Světová válka upotřebila fotografických snímků pořízených s letadel k doplňování map a plánů a dala podnět k dalšímu rozvoji této metody, tak že dnes můžeme tvrdit, že letecká fotogrammetrie jest výbornou methodou mapovací a můžeme očekávat, že v budoucnu převládne všude tam, kde bude zapotřebí v krátkém čase a poměrně lacino, vypracovati přesné mapy fotografické. Vylíživ stručně historii a výhody této metody, vyzývá autor vládní činitele, aby přispívaly k rozvoji letecké fotogrammetrie udělováním stipendií k studiu v cizině, zřízením docentury a professury tohoto vědeckého odvětví na technikách, zakupováním přístrojů, podporováním leteckých podniků a v neposlední řadě získáním příslušné části ze zásob materiálu vídeňského geografického ústavu prostřednictvím reparační komise ve Vídni.

V témže čísle otištěna přehledná tabulka charakteristických vlastností jednotlivých typů bitevních letadel a tabelární přehled jich ekonomie.

V 11. čísle téhož ročníku vylíčen poutavé výškový let poručíka Mac Readyho do do výše 12.433. metrů, jenž jest světovým rekordem.

V článku M. D. Perreta „Let do velké výše“ řešen problém zvýšené rychlosti letadla ve velké výši (1000 — 1500 km v hodině), takže by letadlo dokázalo proletět během čtyř hodin vzdálenost přibližně 4000 km, která dělí Paříž od New-Yorku. Jakkoli to zní fantasticky, autor nepovažuje to za nic neuskutečnitelného.

„Vynálezy a pokreky“ počaly opět vycházeti po sedmileté přestávce ve staré,

známé úpravě a přinášejí v 1. čísle článek o obrovském letadle Caproniho, jehož letadla vzbuzovala za světové války obdiv svoji velikostí a výkonností.

Poslední obrovské letadlo byl hydroplán, trojlošník šestikřídý celkové délky 24 m, rozpětí křídel 33 metrů, opatřený osmi motory „Liberty“ po 400 HP. (celkem 3200 HP). Francouzští inženýři vytýkali novému letadlu mnoho chyb a zdá se, že oprávněně. Letadlo nevyhovělo požadavkům hned při prvních pokusech konaných najezeře Maggiore, sřítlo se s malé výše a po pádu bylo plameny zničeno.

V témže čísle počal uveřejňovati brněnský profesor české techniky, dr. Fr. Nachtikal, studii Relativita a gravitace, psanou přístupně a dotýkající se Einsteinovy teorie relativity, která vzbudila rozruch nejen v učném světě, ale v nejširších vrstvách, vyvraceje mnohé dosud platné názory fysikální.

Ve 3. čísle zajímavá poznámka o „Vodním i pozemním tanku“, s nímž byly konány pokusy v Marseille. Vynálezce je Francouz Foenquines.

„Práce a vynálezy“ přinášejí v č. 1. (roč. II) článek o skákavém automobilu, jehož vynálezce je francouzský konstruktér Gauthier. Jedná se o dokonale vypěrování vozu umožňující rychlou jízdu i na bídných cestách, což není možné při dnešním obyčejném vypěrování.

V seš. 3. (roč. II) uveřejněno stručné vysvětlení „automatických startorů pro aeroplany“. Dle oficielních záznamů přišlo o život ve světové válce jen u franc. armády 1500 mechaniků při roztáčení vrtule. Roztáčení vrtule jest však nejen nebezpečné, ale i zdoluhavé a v mnoha případech (u hydroavionu) nemožné. Francouzská sekce aviatická zavedla již pravidelné užívání automa-